

การวิจัยเพื่อการพัฒนา : หนทางสู่ความสำเร็จของนักพัฒนา

ดร.คุณเดือน พันธมนาวิน *

บทคัดย่อ

บทความนี้ได้กล่าวถึงโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ใหญ่ที่สุดของสหรัฐอเมริกา คือ Head Start Project ซึ่งได้ดำเนินการมานานกว่า 40 ปีแล้ว ความสำเร็จของโครงการพัฒนาฯ นี้ในปัจจุบัน เป็นความสำเร็จของนักพัฒนาในโครงการ ที่มีวิสัยทัศน์ที่ก้าวไกล โดยยึดหลักของ “การวิจัย นำการพัฒนา” ในบทความนี้ได้นำเสนอประวัติของโครงการพัฒนาฯ เป็นช่วงๆ พร้อมกับวิเคราะห์เหตุการณ์ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการทำวิจัยประเมินผลโครงการ และการใช้ผลวิจัยนั้นในการต่อสู้เพื่อความอยู่รอดของโครงการ ตลอดจนการใช้ผลการวิจัยเป็นการรุกเพื่อขยายขอบเขตของโครงการพัฒนาออกไปอีก นอกจากนี้บทความนี้ยังได้เปรียบเทียบรูปแบบการวิจัยที่สำคัญ 3 รูปแบบ ที่ควรใช้ในการพัฒนาโครงการพัฒนาอื่นๆ เพื่อความสำเร็จ

ABSTRACT

The Head Start Project is the largest child and youth development project in the United States. It was founded nearly 40 years ago. The long life of this project is due to the emphasis given to “research for development” by the founders. This paper examines the history of this project and clearly determines that the project’s on-going success results from its use of research findings. The paper also reveals that research results were used not only for project survival but also to push forward the expansion of the project. Three important research designs are discussed that can be used in future developmental projects to optimize their chances of success.

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพัฒนาสังคมและสิ่งแวดล้อม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ปัจจุบันเป็นยุคของการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว การพัฒนาประชาชนให้สามารถที่จะตั้งรับและมีความพร้อมในการปรับตัวกับการเปลี่ยนแปลง ตลอดจนพัฒนาให้ประชาชนเหล่านั้นมีศักยภาพในการพัฒนาตนเองเพื่อการเปลี่ยนแปลงในอนาคตนั้น เป็นหัวใจสำคัญของนักพัฒนาในทุกสาขา ดังนั้นโครงการพัฒนาจากทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และองค์กรอิสระ จึงเกิดขึ้นอย่างมากมาย ทั้งในด้านสาธารณสุข ด้านการศึกษา และด้านสังคม ความสำเร็จของโครงการพัฒนาเหล่านี้ คือ หัวใจสำคัญของความสำเร็จในการพัฒนาประเทศ

ในประเทศไทยโครงการพัฒนาต่างๆ ที่ดำเนินการกันอยู่หลายโครงการ เช่น โครงการเข้าค่ายฝึกระเบียบวินัยแบบทหารแก่นักเรียนอาชีวะที่มีพฤติกรรมทะเลาะวิวาท หรือ โครงการให้ความรู้และทักษะเกี่ยวกับเรื่องเพศแก่นักเรียนเป็นต้น มักเป็นการนำแนวความคิดมาจากต่างประเทศ นอกจากนี้ โครงการพัฒนาที่สำคัญอื่นๆ เช่น โครงการรณรงค์โครงการห้องเรียนสีเขียว หรือโครงการโรงเรียนวิถีพุทธ ฯลฯ โครงการพัฒนาเหล่านี้ยังมิได้มีการทำการศึกษาวิจัยประเมินผลโครงการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการมากนัก การประเมินผลส่วนใหญ่มักอยู่ในรูปของการสำรวจ ผลจากการศึกษาเช่นนี้จึงไม่สามารถช่วยให้นักพัฒนาแน่ใจเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการอย่างแท้จริง โครงการพัฒนาหลายโครงการ เมื่อดำเนินการไปได้ระยะหนึ่งก็ต้องล้มเลิก หรือบางโครงการกลับพบผลเสีย จึงไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ทั้งๆ ที่เป็นโครงการพัฒนาที่มีเป้าหมายที่ดีและสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพของประชาชน แต่บางโครงการกลับได้ผลดีและมีการดำเนินงานอย่างต่อเนื่องมายาวนาน การที่โครงการต่างๆ จะ “ล้ม” หรือ จะ “รุ่ง” นั้น อาจเป็นเพราะผู้จัดการโครงการมีแนวความคิดและแนวทางในการดำเนินโครงการต่างกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของการวิจัยเพื่อการพัฒนา (ในโครงการพัฒนา)

2 วารสารพัฒนาสังคม

บทความนี้มีจุดประสงค์ในการที่ชี้ให้เห็นความสำคัญของการใช้ผลการวิจัย เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จของโครงการพัฒนา ตลอดจนมีข้อเสนอแนะแก่นักพัฒนาในการที่จะต้องการมีการทำวิจัยประเมินผลโครงการพัฒนาที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ การวิจัยเหล่านั้นจะก่อให้เกิดประโยชน์ในการพิสูจน์ความสำเร็จของโครงการพัฒนาอย่างน่าเชื่อถือ นอกจากนี้ผลการวิจัยที่น่าเชื่อถือเหล่านี้ จะเป็นข้อมูลเชิงประจักษ์ในการเสนอของงบประมาณของโครงการในอนาคต และผลการวิจัยยังสามารถนำมาใช้ปรับปรุงโครงการพัฒนาให้เกิดผลดียิ่งขึ้นแก่ประชาชนกลุ่มเป้าหมายอีกด้วย นอกจากนี้ ผลการวิจัยในโครงการพัฒนายังสามารถเพิ่มองค์ความรู้ทางวิชาการได้มากอีกด้วย

ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศที่ถูกมองว่ามีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี มีความเป็นอยู่ที่สะดวกสบาย ภาพเหล่านี้เป็นเพียงภาพของประชาชนเพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ยังมีประชาชนชาวอเมริกันอีกหลายสิบล้านคนที่ยากจน ไม่มีอาหารรับประทานอย่างถูกสุขอนามัย ตลอดจนไม่มีโอกาสทางการศึกษาหรือทางศาสนาความสุข ประชาชนเหล่านี้ได้ผลิตประชากรรุ่นต่อไปที่ไม่มีคุณภาพ และมีโอกาสมากที่จะกลายเป็นปัญหาของสังคม เช่น เป็นผู้มีการเรียนต่ำ ไม่มีอาชีพ เสพยาเสพติด มีพฤติกรรมก้าวร้าวทะเลาะวิวาท หรือก่ออาชญากรรม เป็นต้น ซึ่งรัฐต้องเสียงบประมาณอย่างมากมาปีละหลายร้อยล้านเหรียญในการบำบัด เยียวยาและรักษา ในการปราบปราม จับกุมและคุมขัง ตลอดจนต้องหาอาหารและสร้างที่พักให้ การตั้งรับเช่นนี้จะมิอย่างใดไม่จบสิ้นและยังต้องเพิ่มงบประมาณขึ้นทุกปีถ้าไม่มีมาตรการเชิงรุกอย่างเป็นระบบทั่วประเทศ ดังนั้นโครงการพัฒนาระดับชาติที่ใหญ่ที่สุดโครงการหนึ่งของประเทศสหรัฐอเมริกาจึงถูกจัดขึ้น โครงการนี้เรียกว่า Head Start Project ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาของรัฐที่ได้มีการดำเนินการมานานกว่า 40 ปีแล้ว มีเด็กที่ผ่านโครงการนี้มาแล้วจำนวนกว่า 21 ล้านคน และการที่โครงการนี้ยังได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลสหรัฐอเมริกาอย่างต่อเนื่อง เพราะโครงการนี้

ได้รับการพิสูจน์จากผลการวิจัยมากมาย ว่าเป็นโครงการพัฒนาเด็กเล็กที่ประสบความสำเร็จ ซึ่ง ณ ปี ค.ศ.2005 โครงการ Head Start ได้งบประมาณ 6.8 พันล้านดอลลาร์สหรัฐ และมีงบการวิจัย/ฝึกอบรมครูและการประเมิน รวม \$233 ล้าน ดอลลาร์สหรัฐ (Head start program facts sheet, 2005) นอกจากนี้ นักพัฒนาในโครงการนี้ยังเห็นความสำคัญของการวิจัยประเมินผลโครงการอย่างต่อเนื่อง ทำให้นักพัฒนาเหล่านั้น สามารถนำผลวิจัยมาใช้ชี้นำการพัฒนา ปรับเปลี่ยนเป้าหมาย และรูปแบบดำเนินการของโครงการ Head Start ให้ตอบสนองต่อปัญหาที่เปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัยอีกด้วย ตลอดจนการมีโครงการพัฒนาใหม่ๆ ที่เกิดขึ้นจากการวิจัยประเมินผลโครงการ Head Start อีกด้วย

ประวัติและความเป็นมาของ โครงการ Head Start

แนวความคิดในการพัฒนาเด็กและเยาวชนอย่างเป็นระบบทั่วประเทศ สหรัฐอเมริกา อาจเกิดจากการจุดประกายจากการทดลองในโครงการ Perry Preschool Project ซึ่งเป็นโครงการวิจัยเชิงทดลองโดยการศึกษาเด็กผิวดำอายุ 3-4 ขวบ จำนวน 58 คน จากครอบครัวฐานะยากจน โดยสุ่มเด็กเหล่านี้อย่างไม่ลำเอียง แบ่งเป็น 2 กลุ่ม การวิจัยระยะยาวนี้ เริ่มในช่วงทศวรรษ 1960 โดยเด็กในกลุ่มแรกจะได้เรียนในโรงเรียนเตรียมความพร้อม (preschool) ใช้เวลา 1-2 ปี ซึ่งมีการพัฒนาให้เด็กมีความพร้อมในการเรียนในระดับประถมศึกษา รวมทั้งเจ้าหน้าที่ในโครงการยังมีการแวะไปตรวจเยี่ยมครอบครัวของเด็กเหล่านี้อยู่บ่อยครั้ง ส่วนเด็กในกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มควบคุม ผลการวิจัยระยะสั้นปรากฏว่า เด็กกลุ่มทดลองมีผลลัพธ์ดีกว่าเด็กในกลุ่มควบคุมหลายด้าน เมื่อเข้าเรียนในโรงเรียนประถมศึกษา เด็กในกลุ่มทดลองมีทัศนคติที่ดีต่อโรงเรียนมากกว่า มีจำนวนการตกซ้ำชั้นหรือต้องส่งไปชั้นเรียนพิเศษน้อยกว่า ตลอดจนมีผลการเรียนดีกว่า และมีคะแนนการสอบข้อสอบมาตรฐานสูงกว่า นอกจากนี้ นักวิจัยยังได้ติดตามผลระยะยาวจนกระทั่งเด็กเหล่านี้อายุ 19 ปี และพบว่า เยาวชนที่เคยอยู่ในกลุ่มทดลองตอนเป็น

เด็ก มีทักษะความสามารถในการอ่านออกเขียนได้ดีกว่า เป็นภาระโดยการขอความช่วยเหลือจากรัฐน้อยกว่า และที่สำคัญคือ มีประวัติถูกตั้งข้อหา หรือถูกจับจากการทำผิดน้อยกว่า เด็กในกลุ่มควบคุม (Zigler & Styfco, 1991) ทั้งหมดนี้ แสดงถึงผลดีของโครงการ Perry ที่พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน

โครงการ Head Start เป็นโครงการระดับชาติในการพัฒนาเยาวชนถูกก่อตั้งขึ้นในปี ค.ศ. 1965 ในสมัยของประธานาธิบดี Lyndon B. Johnson โครงการนี้เป็นโครงการพัฒนาเด็กอายุระหว่าง 3 ถึง 5 ขวบ ที่มาจากครอบครัวที่ยากจน มีการศึกษาดำ พ่อแม่ไม่มีรายได้ประจำและไม่ได้รับสวัสดิการ โครงการนี้เป็นโครงการเชิงรุกที่มีความหวังว่าจะช่วยลดความยากจน ปัญหาอาชญากรรม และสร้างความพร้อมแก่เด็กที่ด้อยโอกาสทางการเรียน เพื่อเด็กเหล่านี้จะสามารถเรียนจนจบการศึกษาระดับภาคบังคับได้ จะได้หางานทำเลี้ยงตัวเองได้และมีคุณภาพชีวิตที่ดี จะได้ไม่เป็นภาระแก่รัฐเมื่อโตเป็นผู้ใหญ่ (Zigler & Valentine, 1979; Zigler & Muenchow, 1992) รวมทั้งยังมีการคำนวณจากผลการวิจัยเชิงทดลองแบบระยะยาว เช่น การศึกษาระยะยาวกับผู้ผ่านโครงการนี้ จำนวน 600 คน ในเมือง San Bernardino รัฐแคลิฟอร์เนีย พบว่า การลงทุนทุก 1 เหรียญดอลลาร์ที่ใช้พัฒนาเด็กเล็กในโครงการนี้ เมื่อเด็กเหล่านี้อายุ 20 ปี สังคมได้รับผลประโยชน์ถึง \$9 จากการที่บุคคลที่ผ่านโครงการสามารถทำงานหารายได้มากขึ้น ได้รับการจ้างงานมากขึ้น ครอบครัวมั่นคงมากขึ้น และโดยเฉพาะอย่างยิ่งลดภาระการพึ่งพารัฐบาล ลดการสูญเสียจากอาชญากรรม ลดการเสียเงินในการศึกษากับเด็กที่ตกชั้น และการเข้าชั้นเรียนพิเศษโดยไม่จำเป็น (Fight crime: Invest in kids, 2004)

โครงการ Head Start ถูกก่อตั้งอย่างกะทันหันด้วยความต้องการจากรัฐโดยนักวิชาการ 14 คนที่มีพื้นฐานทางด้านศึกษาศาสตร์ พัฒนาการของเด็กปฐมวัย สุขภาพจิต และการแพทย์ โดยใช้เวลาเพียง 3 เดือนในการก่อตั้ง กลุ่มนักวิชาการเหล่านี้มีแนวความคิดว่า การพัฒนาที่ประสบความสำเร็จควรเริ่มตั้งแต่ปฐมวัย ดังนั้นโครงการนี้จึงมุ่งไปที่เด็กอายุ 3-5 ขวบ จากครอบครัวที่ยากจนในระดับต่ำ

กว่าเส้นมาตรฐานความยากจนที่รัฐกำหนด ซึ่งเด็กเหล่านี้ส่วนใหญ่เป็นชาวผิวดำ โดยมีเป้าหมายที่สำคัญ 6 ประการในการพัฒนาเด็ก ได้แก่ 1) พัฒนาร่างกายและจิตใจ 2) พัฒนาความสามารถในการรู้คิด 3) พัฒนาอารมณ์และสังคม 4) สร้างการรับรู้ตนเองอย่างเหมาะสม 5) เสริมสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับครอบครัว และ 6) สร้างความรู้สึกลึกซึ้งในพื้นเพเดิมของตน และการรับรู้ว่าตนเองมีคุณค่า (Zigler & Sytco, 1999)

ในช่วงฤดูร้อน ปี ค.ศ. 1965 โครงการ Head Start ได้เริ่มดำเนินการในลักษณะของค่ายฤดูร้อน โครงการนี้หวังว่าจะสามารถเตรียมความพร้อมในการเรียนแก่เด็กที่ยากจนและด้อยโอกาส เพื่อให้มีความพร้อมใกล้เคียงกับเด็กที่มาจากครอบครัวฐานะปานกลาง โดยใช้เวลาเพียง 6-8 สัปดาห์ แต่พบว่าไม่เพียงพอ ต่อมาต้องขยายเวลาการรับให้เด็กอยู่ในโครงการนานถึง 2 ปี

ในปัจจุบัน โครงการ Head Start ยังคงเป็นโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนของรัฐที่มีขนาดใหญ่ที่สุด เกือบทุกรัฐในประเทศสหรัฐอเมริกา โครงการ Head Start มีศูนย์ปฏิบัติการในแทบทุกชุมชนที่ยากจน เด็กและเยาวชนของสหรัฐอเมริกากว่า 20 ล้านคนได้เคยเข้าร่วมโครงการนี้ และการวิจัยจากโครงการนี้ยังส่งผลให้เกิดโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่สำคัญตามมาอีก เช่น โครงการ Follow Through (Rhine, 1983) ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนอายุ 5-8 ปี ซึ่งทั้งสองโครงการนี้เป็นโครงการต่อยอดจากโครงการ Head Start นอกจากนี้ยังมีโครงการ Zero to Three ซึ่งเป็นโครงการพัฒนาเด็กแรกเกิดถึง 3 ขวบ เกิดขึ้นอีกด้วย

พัฒนาการของโครงการ Head Start ที่เกิดจากผลการวิจัย

จากการที่โครงการนี้จัดตั้งโดยกลุ่มนักวิชาการจากหลายสาขา ที่เห็นความสำคัญของการทำวิจัย เพื่อนำผลมาปรับปรุงโครงการพัฒนา ดังนั้น การทำวิจัยเกี่ยวกับโครงการ Head Start จึงให้แนวทางในการปรับเปลี่ยนหรือเพิ่มเติมการจัดการพัฒนาในช่วงต่อมา ส่วนการจัดการพัฒนาในแต่ละช่วงก็เป็น

6 วารสารพัฒนาสังคม

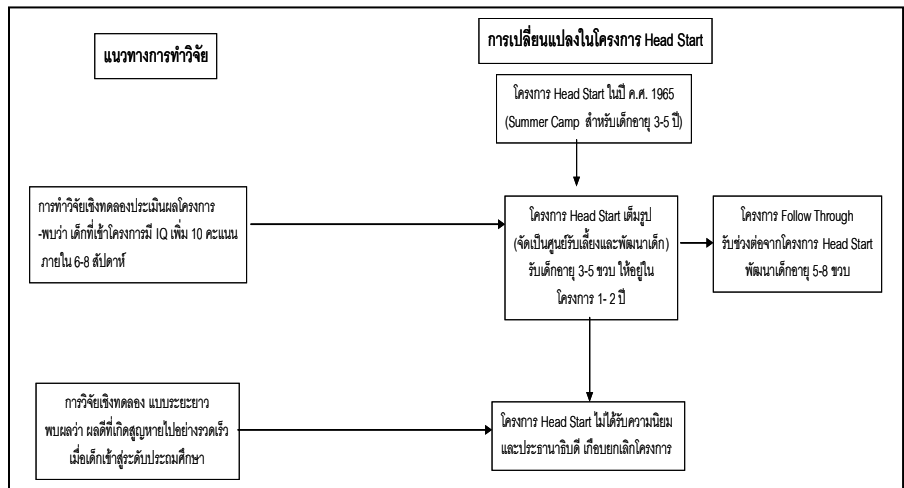
ตัวกำหนดแนวทางการศึกษาวิจัยที่ทำต่อมาด้วย พัฒนาการของโครงการ Head Start อาจแบ่งเป็น 3 ช่วง ดังต่อไปนี้

ในช่วงปี ค.ศ. 1965 ถึง ค.ศ. 1970

ดังที่กล่าวมาแล้วข้างต้นว่า โครงการ Head Start ถูกจัดตั้งขึ้นตามความต้องการของรัฐบาลสหรัฐอเมริกา โดยมีระยะเวลาเตรียมงานเพียงแค่ 3 เดือน ดังนั้นนักวิชาการผู้ก่อตั้งทั้ง 14 คน ซึ่งนำโดย Dr. Edward Zigler ซึ่งขณะผู้ทำงานมีความต้องการที่จะจัดตั้งเป็นโครงการขนาดเล็ก เพื่อทดลองประเมินผลต้นแบบโครงการพัฒนาก่อนที่จะประกาศใช้ทั่วประเทศ ซึ่งตั้งเป้าว่าเป็นการทดลองกับเด็กกลุ่มเป้าหมายจำนวน 100,000 (หนึ่งแสน) คน แต่รัฐบาลกลางของสหรัฐอเมริกาสั่งให้ดำเนินการในวงกว้างเลย ในปีแรกจึงมีเด็กเข้าร่วมโครงการถึง 561,000 (ห้าแสนหกหมื่นหนึ่งพัน) คน (Zigler & Sytco, 1999)

ในช่วงต้นของโครงการ Head Start ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลเป็นจำนวนเงินปีละหลายพันล้านดอลลาร์ และมีงบประมาณในการทำวิจัยประเมินผลโครงการด้วย เป้าหมายในช่วงแรกของโครงการนี้มุ่งเน้นไปที่การพัฒนาให้เด็กฐานะยากจนด้อยโอกาส มีความพร้อมในการเรียนระดับประถมศึกษา ดังนั้นการวัดและประเมินผล จึงมุ่งเน้นไปที่การวัดระดับสติปัญญา หรือ IQ และวัดผลการเรียนของเด็กทั้งระดับอนุบาล ตอนที่อยู่ในโครงการ และหลังจากนั้นในชั้นประถมศึกษา การวิจัยหลายเรื่องในช่วงปี 1965-1968 ปรากฏผลที่สอดคล้องกันว่าเมื่อเข้าร่วมโครงการได้ระยะหนึ่ง ราว 6-8 สัปดาห์ เด็กเหล่านี้มีพัฒนาการทางสติปัญญาอย่างรวดเร็ว โดยมีคะแนนสติปัญญาเพิ่มขึ้นจากเมื่อแรกเข้า ถึง 10 คะแนนจากเดิม (Datta, 1979) ทำให้โครงการ Head Start เป็นที่นิยมอย่างแพร่หลาย จนต้องปรับเปลี่ยนวิธีดำเนินการ จากการเข้าค่ายฤดูร้อน มาเป็นศูนย์พัฒนาเด็กที่รับเลี้ยงเด็กและพัฒนาเด็กเต็มวันตลอดปี (Ripple, Gilliam, Chanana, & Zigler, 1999) (แผนภูมิ 1) ดังนั้น ในช่วงนี้จึงอาจกล่าวได้ว่า

โครงการ Head Start เน้นและทุ่ม่การพัฒนาทั้งหมดไปที่เด็กจากครอบครัวฐานะยากจน

แผนภูมิ 1 ยุคที่ 1 ของการทำวิจัยและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในโครงการ Head Start (ค.ศ. 1965 -1970)

อย่างไรก็ตาม การวิจัยประเมินผลจากบางองค์กรอิสระปรากฏผลที่แตกต่างกันไป เช่น ในปี ค.ศ. 1969 Westinghouse Learning Corporation เสนอผลการวิจัยประเมินผลโครงการ Head Start ว่า ถึงแม้โครงการนี้จะพบผลดีว่า เด็กที่เข้าโครงการมีพัฒนาการทางสติปัญญาเพิ่มขึ้น แต่ผลของการพัฒนากลับจางหายไปอย่างรวดเร็วเมื่อเด็กเหล่านี้เรียนในระดับสูงขึ้น เป็นต้น ผลการวิจัยเช่นนี้เกือบทำให้ประธานาธิบดี Richard Nixon ยกเลิกโครงการ Head Start

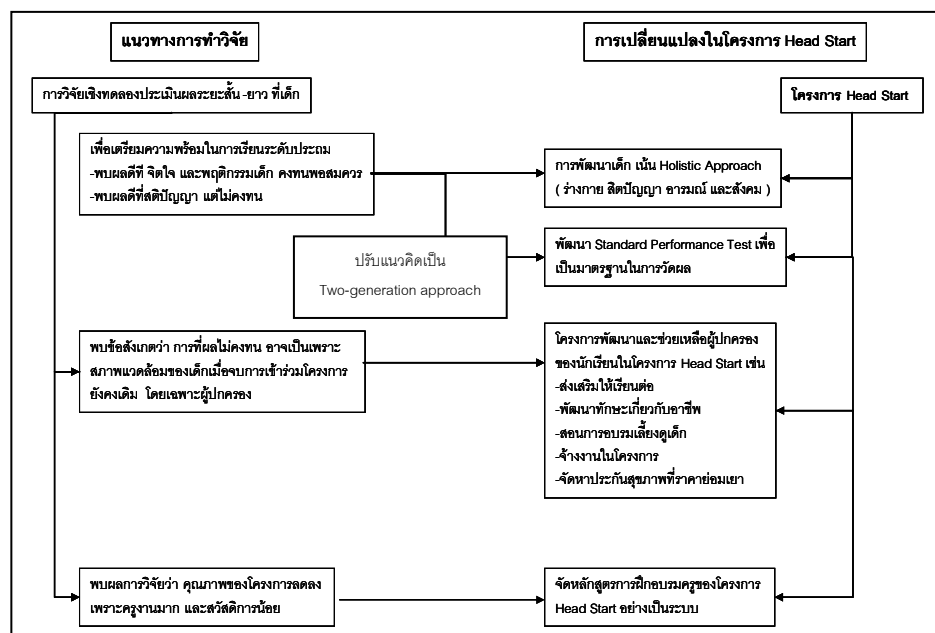
ช่วงปี ค.ศ. 1970 ถึง ค.ศ. 1989

ในยุคต่อมาถือเป็นยุคของการทำวิจัยอย่างจริงจังเกี่ยวกับโครงการนี้ ในช่วงทศวรรษที่ 1970-1980 คณะผู้ดำเนินการโครงการ Head Start จึงให้ความสำคัญแก่การทำวิจัยประเมินผลโครงการ Head Start มีการให้ทุนในการทำ

8 วารสารพัฒนาสังคม

วิจัยประเมินผลอย่างต่อเนื่อง เช่นในปี ค.ศ. 1974 งบประมาณการทำวิจัยเกี่ยวกับโครงการนี้ มีสัดส่วนถึง 25% ของงบประมาณโครงการนี้ทั้งหมด ซึ่งผลการวิจัยเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการพัฒนาโครงการ Head Start ทั้งในแนวความคิดและวิธีดำเนินการอย่างมากในช่วงต่อมา

ตัวอย่างเช่น ผลการวิจัยของ Ryan (1974) ซึ่งพบว่า การพัฒนาทางสติปัญญาของเด็กในโครงการ Head Start เกิดขึ้นและจางหายไปอย่างรวดเร็ว ซึ่งอาจเป็นเพราะในขณะที่เด็กกำลังอยู่ในโครงการ เด็กจะได้รับการเรียนการสอนอย่างถูกวิธี มีระบบ และมีสภาพแวดล้อมที่เอื้ออำนวยในการพัฒนา แต่เมื่อกลับถึงบ้านหรือ ออกจากโครงการนี้ไปแล้ว ความเป็นอยู่และวิธีการอบรมสั่งสอนของพ่อแม่และครอบครัวแบบเดิมๆ กลับมามีอิทธิพลต่อเด็กและอาจลดอิทธิพลที่ดีของโครงการนี้ อิทธิพลของครอบครัวที่พบว่ามีความมากกว่าอิทธิพลของโครงการที่จัดให้ พบเช่นเดียวกันในประเทศไทย แต่เป็นอิทธิพลทางด้านที่ดีต่อเด็ก กล่าวคือ ทันตแพทย์หญิงเมธินี คุปพิทยานันท์ (2546) ทำวิจัยเชิงทดลองฝึกรอบร้อมพัฒนาจิตและพฤติกรรมการแปรงฟันอย่างถูกวิธีในเด็กนักเรียนประถมศึกษาตอนปลาย และพบว่า การได้รับการอบรมเลี้ยงดูแบบรักสนับสนุนจากผู้ปกครองในปริมาณต่างกัน มีอิทธิพลต่อจิตและพฤติกรรมของเด็กแตกต่างกัน มากกว่าการฝึกรอบร้อมในโครงการ เมื่อพบว่าอิทธิพลจากการอบรมเลี้ยงดูจากบิดามารดาของเด็กมีผลที่ชัดเจน และอาจขัดแย้งกันกับการฝึกรอบร้อมในโครงการพัฒนาในสหรัฐอเมริกา นักพัฒนาจึงได้ความคิดใหม่ว่า ต้องนำผู้ปกครองที่ดูแลใกล้ชิดมาเป็นแนวร่วม โดยต้องให้ผู้ใหญ่เหล่านี้ช่วยพัฒนาเด็กไปในทิศทางเดียวกับโครงการ ดังนั้นโครงการ Head Start ซึ่งแต่เดิมมุ่งที่จะพัฒนาที่ตัวเด็กเพียงอย่างเดียว ต้องกลับมาทบทวนและเพิ่มการพัฒนาบริบทรอบด้านที่มีอิทธิพลต่อเด็กด้วย และบริบทที่สำคัญที่สุดของเด็ก คือ พ่อแม่ หรือผู้ปกครองเด็ก (แผนภูมิ 2)

แผนภูมิ 2 ยุคที่ 2 ของการทำวิจัยและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในโครงการ Head Start (ค.ศ. 1970-1989)

โครงการ Head Start จึงก้าวไปสู่การพัฒนาพ่อแม่ของเด็กในทุกด้านด้วย เนื่องจากพ่อแม่ของเด็กส่วนใหญ่มีฐานะยากจน ไม่มีงานทำ และไม่มีสวัสดิการ ดังนั้นแนวความคิดในโครงการได้เปลี่ยนไปจากการเน้นที่จะพัฒนาเด็กเพียงอย่างเดียว เป็นการพัฒนามุค 2 รุ่น (Two generation approach) คือพัฒนาทั้งเด็กและผู้ปกครองของเด็ก โดยในช่วงนี้เน้นการพัฒนาผู้ปกครองเด็กให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น เพราะพ่อแม่เหล่านี้เรียนหนังสือน้อย หรือตกชั้น โครงการ Head Start จึงมีการส่งเสริมให้พ่อแม่เรียนหนังสือเพิ่มเติม พร้อมกับหางานให้ทำ ซึ่งอาจเป็นงานในโครงการ Head Start เองที่นับวันจะขยายตัวมากขึ้น (เช่น จ้างทำอาหาร 3 มื้อแก่เด็กและครอบครัว จ้างไปส่งอาหารตามบ้านที่เข้าโครงการ หรือจ้างทำอุปกรณ์การเรียนการสอน) และยังมีการสอนการใช้คอมพิวเตอร์แก่ผู้ปกครองเหล่านี้ด้วย นอกจากนี้ยังมีการสอนทักษะที่สำคัญแก่ผู้ปกครองในการอบรมเลี้ยง

คู่มือ เช่น สอนวิธีการอบรมเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกวิธี ให้มารับบริการอาหารกลางวันที่มีคุณค่าทางโภชนาการ และประกอบขึ้นเป็นอาหารจานร้อน ตลอดจนให้คำปรึกษาทั้งทางโภชนาการและทางสุขภาพจิตแก่ผู้ปกครอง มีบริการตรวจสุขภาพกาย และให้บริการประกันสุขภาพที่ราคาย่อมเยาแก่ครอบครัวด้วย งานในส่วนนี้จึงทำให้โครงการ Head Start ขยายขอบเขตกว้างขึ้นมาก และมีการสร้างเครือข่ายความช่วยเหลือกับองค์กรต่างๆ ซึ่งเป็นการพัฒนาพ่อแม่เด็กอย่างค่อนข้างครบวงจร โดยคาดว่าพัฒนาพ่อแม่เด็ก จะเป็นการพัฒนาเด็กไปในตัวด้วย นอกจากนี้ผลการสำรวจยังพบอีกว่า พ่อแม่ที่ได้รับการช่วยเหลือจากโครงการ มีความพอใจในชีวิตมากขึ้น ลดความรู้สึกวิตกกังวล และความซึมเศร้า ตลอดจนความเจ็บป่วย จนมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตที่ดีขึ้นกว่าแต่ก่อนมาก (Hale, Seitz, & Zigler, 1990; Parker, Piotrkowski, & Peay, 1987; Singh, 2003)

นอกจากนี้ในปี ค.ศ. 1975 Edward Zigler ได้เสนอแนะให้มีการควบคุมคุณภาพโครงการด้วยการจัดตั้งมาตรฐานที่เรียกว่า Program Performance Standards เพื่อเป็นแนวทางในการประเมินโครงการอย่างมีมาตรฐานตรงกันทั่วประเทศ โดยแต่ละศูนย์ของโครงการจะต้องเขียนเค้าโครงแผนงานและงบประมาณทุกๆ 3 ปี เพื่อของบประมาณจากรัฐบาลกลาง

ช่วงปี ค.ศ. 1990 ถึง ค.ศ. 2000

ในช่วงนี้นักวิชาการยังเพิ่มความสนใจเกี่ยวกับการทำวิจัยที่ศึกษาครูผู้ดูแลเด็กในโครงการ Head Start อีกด้วย เนื่องจากในช่วงแรกๆ ของการดำเนินโครงการนั้น นักวิจัยพบผลดีของโครงการที่เกิดขึ้นกับเด็ก จึงทำให้พ่อแม่เด็กนิยมนำลูกของตนมาเข้าโครงการ ๑ มากขึ้นเรื่อยๆ ซึ่งผลการวิจัยในระยะหลังจากนี้ กลับพบผลดีที่น้อยกว่าช่วงต้นของโครงการ การที่ผลดีที่เกิดขึ้นกับเด็กลดลงนั้น นักวิชาการได้ตั้งข้อสังเกตว่า อาจเป็นเพราะคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็ก โดยในช่วงแรกของโครงการ มีครู 1 คน และผู้ช่วย 2 คน ทำหน้าที่ดูแลเด็ก

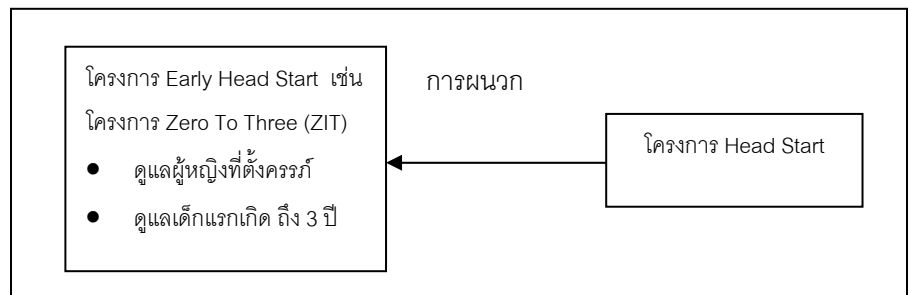
กลุ่มละ 15-25 คน (Ripple, Gilliam, Chanana, & Zigler, 1999) หรืออัตราส่วนครู : เด็ก คือ 1: 15 แต่เมื่อโครงการได้รับความนิยมทำให้ครูต้องรับผิดชอบเด็กในจำนวนที่มากขึ้น ซึ่งอาจทำให้ดูแลเด็กได้ไม่ทั่วถึง และต้องรับครูเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมากที่ด้อยคุณภาพด้วย (Tarullo, Ziill, Hubble-McKey, Resnick, et al., 2002)

นอกจากนี้ยังได้มีการสำรวจคุณภาพชีวิตของครู และพบว่า ครูในโครงการ Head Start มีรายได้เฉลี่ยน้อยกว่า ครูในโรงเรียนปกติ ดังนั้นจึงไม่มีครูที่มีความรู้ความสามารถสูงอยากเข้ามาเป็นครูในโครงการนี้ นักวิจัยจึงได้เสนอให้เพิ่มเงินเดือนครู เพื่อดึงดูดผู้ที่มีความรู้ความสามารถมาดูแลเด็กให้มาก ในปัจจุบันเมื่อเปรียบเทียบรายได้ประจำปีของครูซึ่งได้ประมาณปีละ \$26,000 กับครูในระดับประถมศึกษาในโรงเรียนทั่วไปซึ่งจบปริญญาตรีเหมือนกัน แต่ได้รายได้ประจำปีมากกว่า คือได้ ปีละ \$42,000 ทำให้ต้องมีการปรับเงินเดือนครูในโครงการฯ เพื่อดึงดูดครูที่มีคุณภาพให้เข้าร่วมโครงการ (Head Start Basics, 2005)

ผลการวิจัยที่มีการศึกษาเปรียบเทียบคุณภาพครู (เช่น Epstein, 1999) การวิจัยหลายเรื่องพบผลที่สอดคล้องกันว่า ครูที่มีความรู้เกี่ยวกับพัฒนาการของเด็ก และมีความรู้หรือทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนทำให้เด็กมีความสัมพันธ์ที่ดีกับครู (เช่น Mantzicopoulos & Neuharth-Pritchett, 2003) สามารถพัฒนาเด็กให้มีคุณภาพมากกว่า เด็กของครูประเภทตรงข้าม จึงทำให้โครงการ Head Start ตั้งคุณสมบัติของผู้ที่จะมาสมัครทำงานเป็นครูของโครงการ โดยมีการตั้งเป้าหมายว่า ในปี ค.ศ. 2003 ครูอย่างน้อย 50% ของโครงการนี้จะต้องจบการศึกษาระดับปริญญาตรี และถ้ามีการรับสมัครครูเพิ่ม ผู้ที่มาสมัครควรจบปริญญาตรีในด้านที่เกี่ยวข้อง เช่น จิตวิทยาพัฒนาการ จิตวิทยาเด็ก หรือ การศึกษาปฐมวัย เป็นต้น ในปัจจุบัน 31% ของครูในโครงการจบการศึกษาระดับปริญญาตรี อีก 31% จบการศึกษาที่เทียบเท่าปริญญาตรี และ 5% จบการศึกษาระดับมหาบัณฑิต (Head

Start Teacher Qualifications, 2005) ผลการวิจัยและแนวทางดำเนินการนี้ ควรเป็นแบบอย่างเกี่ยวกับคุณภาพของครูผู้ดูแลเด็กให้แก่โครงการพัฒนาของประเทศไทย เช่น โครงการศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน เป็นต้น โดยควรส่งนักศึกษาปริญญาตรีหรือที่จบแล้ว ไปฝึกงานหรือทำงานในศูนย์ดังกล่าวทั่วประเทศด้วย

ในปี ค.ศ. 1994 เป็นช่วงที่มีการเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่ โดยรัฐบาลของประธานาธิบดีคลินตันได้เห็นว่า ชาวชนชาวอเมริกันมีปัญหาเกี่ยวกับการอ่านออกเขียนได้ ทำให้มีการทบทวนกันอีกครั้งว่า รัฐบาลจะต้องวางรากฐานเพื่อให้ประชาชนมีคุณภาพ ดังนั้นโครงการพัฒนาเด็กและเยาวชนที่ดำเนินการอยู่แล้วคือโครงการ Head Start จึงต้องรื้อฟื้นบทบาทของตน รวมทั้งยังได้มีการจัดตั้ง “โครงการลูก” ภายใต้การดูแลของโครงการนี้ คือ โครงการ Early Head Start (แผนภูมิ 3) ซึ่งมาจากความคิดที่ว่า เด็กกว่าจะมาถึง 3 ขวบเข้าโครงการ Head Start ก็อาจไม่ทันการณ์แล้ว

แผนภูมิ 3 โครงการ Early Head Start ซึ่งเป็นโครงการดูแลหญิงตั้งครรภ์ที่มีฐานะยากจน ตลอดจนเตรียมความพร้อมในการเป็นพ่อแม่ และพัฒนาเด็กแรกเกิดถึงอายุ 3 ขวบ

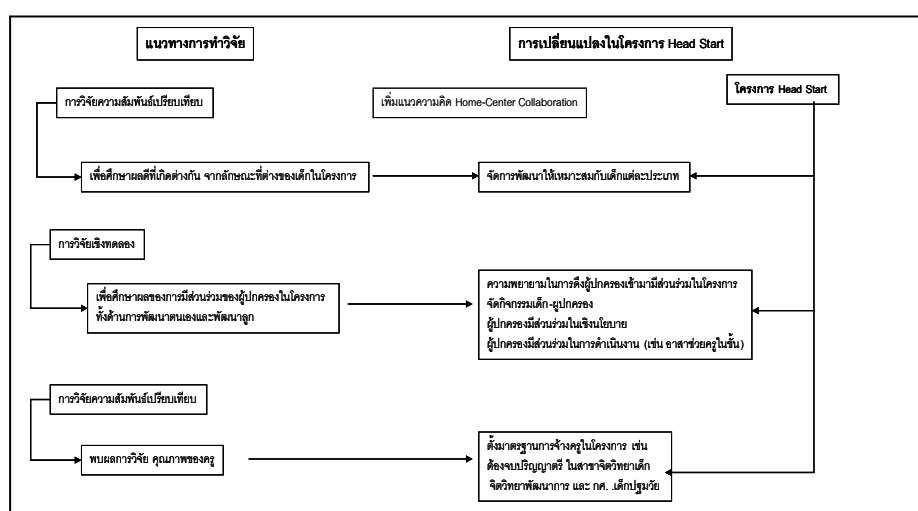
โครงการ Early Head Start (EHS) และ โครงการที่คล้ายกันเช่น โครงการ Zero to Three (ZIT) ได้ถูกจัดตั้งขึ้น เพื่อดูแลผู้หญิงตั้งครรภ์ที่มาจากครอบครัวยากจน ช่วยเหลือดูแลในการฝากครรภ์ ให้ความรู้และทักษะในการเลี้ยงดูเด็ก ตลอดจนส่งเสริมและสนับสนุนพัฒนาการของเด็กแรกเกิดถึงวัย 3 ขวบ อย่าง

เหมาะสมกับวัย ซึ่งหลังจากนั้นจะส่งเด็กเข้าโครงการ Head Start ต่อไป โครงการ Head Start ในช่วงนี้ยังคงแนวคิดเดิมของการพัฒนาบุคคล 2 รุ่นพร้อมๆ กัน (Two generation approach) (Chanzan-Cohen, Raikes, Love, Kisker, Jerald, et al., 2002). ผลการวิจัยเชิงทดลองเปรียบเทียบเด็กในโครงการ EHS กับเด็กในกลุ่มควบคุม ปรากฏว่า เด็กที่เข้าโครงการมีพัฒนาการทางสติปัญญามากกว่า รู้คำศัพท์มากกว่า และมีพัฒนาการทางอารมณ์สังคมมากกว่า เด็กในกลุ่มควบคุม นอกจากนี้ผู้ปกครองในโครงการยังรายงานว่า คนให้การสนับสนุนส่งเสริมลูกมากกว่า และลงโทษลูกน้อยกว่า ผู้ปกครองของเด็กในกลุ่มควบคุม (Chanzan-Cohen, et al., 2005)

ในอดีตการวิจัยเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของพ่อแม่ยังมีไม่มากนัก เนื่องจากโครงการ Head Start ยังไม่เน้นการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครอง แต่มาในปัจจุบันผลการวิจัยหลายเรื่องได้แสดงว่า ผลจากการที่โครงการ Head Start ได้พัฒนาพ่อแม่ให้มีคุณภาพชีวิตดีขึ้นในช่วงที่ผ่านมา ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองของเด็กมีความคุ้นเคยกับโครงการนี้ และเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการโดยไม่รู้ตัว เช่น อาสาช่วยเหลือดูแลเด็ก ช่วยส่งอาหาร และเข้ามามีส่วนร่วมในการเสนอแนะนโยบายและการจัดการ เป็นต้น จึงมีการสังเกตและพบว่า การมีส่วนร่วมของพ่อแม่เด็กในโครงการนี้ นอกจากจะช่วยประหยัดงบประมาณของโครงการ ในการจ้างพนักงานเพิ่มจากการที่โครงการขยายตัวแล้ว ยังพบอีกว่าเด็กของผู้ปกครองที่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ ยังเป็นเด็กที่มีพัฒนาการดีมากกว่า เด็กของผู้ปกครองที่ไม่เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการอีกด้วย ดังนั้น นโยบายและการดำเนินการของโครงการในส่วนที่เกี่ยวกับผู้ปกครอง จึงมีการเพิ่มเติมจากเดิมที่มีเป้าหมายในการพัฒนาผู้ปกครองให้มีคุณภาพชีวิตที่ดีแล้ว ยังมีเป้าหมายในการดึงผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมในโครงการ Head Start รวมทั้งส่งเสริมความร่วมมือระหว่างผู้ปกครองและครูในโครงการในการพัฒนาเด็กด้วย (Home-Center Collaboration) (Yoshikawa, 1994)

ดังนั้น ในช่วง ค.ศ.1990 ถึง ค.ศ.2000 สิบปีหลังนี้ ได้มีการวิจัยที่หลากหลาย และการปรับเปลี่ยนในโครงการ Head Start ที่สำคัญ ทั้งที่เกี่ยวกับเด็ก ผู้ปกครองของเด็ก และครูในโครงการ ดังในแผนภูมิ 4

จากผลการวิจัยดังกล่าว ทำให้แนวความคิดของโครงการเปลี่ยนไป โดยมีแนวคิดพื้นฐานว่า ผู้ปกครองคือ ผู้ให้การศึกษาคือดีที่สุดแก่บุตรหลาน (Head Start Parental Involvement, 2005) ดังนั้นจึงมีการส่งเสริมให้ผู้ปกครองของเด็กในโครงการเข้ามามีส่วนร่วมทั้งในชั้นเรียนของเด็กและในการบริหารจัดการโครงการ Head Start มากยิ่งขึ้น (Zigler & Styfco, 2004)

แผนภูมิ 4 ยุคที่ 3 ของการทำวิจัยและผลการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลงในโครงการ Head Start (ค.ศ. 1990-2000)

การวิจัยในช่วงต้นที่เกี่ยวข้องกับโครงการ Head Start มักเป็นการวิจัยเชิงทดลองประเมินผลโครงการ โดยมีการศึกษาทั้งเด็กที่เข้าร่วมโครงการ เปรียบเทียบกับเด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ผลการวิจัยของ Consortium for Longitudinal Study ในปี 1978 และ 1983 ซึ่งศึกษาเปรียบเทียบเด็กในโครงการ Head Start กับ เด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ Head Start ซึ่งเด็กทั้งสองประเภทเป็น

เด็กที่มีลักษณะใกล้เคียงกัน ผลปรากฏว่า เด็กในโครงการ Head Start มีการพัฒนาทางสติปัญญามากกว่า เด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แต่อย่างไรก็ตาม การพัฒนาทางสติปัญญาของเด็กในโครงการจะลดลง เมื่อเด็กออกจากโครงการฯ ไปนานมากขึ้น การที่พบผลเช่นนี้คณะผู้วิจัยมีข้อสังเกตว่า การที่เด็กในโครงการทำข้อสอบวัดสติปัญญาได้คะแนนมากขึ้นกว่าในตอนแรกเข้าโครงการมาก อาจเป็นเพราะในการวัดครั้งหลังเด็กเริ่มที่จะเคยชินกับการสอบ มีแรงจูงใจเพิ่มขึ้นในการสอบ และลดความรู้สึกละอายกับการสอบได้เร็วกว่าเด็กในกลุ่มควบคุม นอกจากนี้ผลการวิจัยยังปรากฏอีกว่า เด็กที่เข้าร่วมโครงการ จะเรียนได้ดีในชั้นที่สูงขึ้นและไม่ต้องถูกแยกไปเรียนในชั้นพิเศษ รวมทั้งยังมีอัตราการตกซ้ำชั้นน้อยกว่า เด็กที่ไม่เข้าร่วมโครงการ ดังนั้นจึงเริ่มมีการมองว่า ผลดีที่เกิดขึ้นจากโครงการนั้น ไม่ควรไปเน้นที่ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเพียงอย่างเดียว เพราะแนวความคิดเดิมในการพัฒนาเด็กคือการพัฒนาแบบองค์รวม ดังนั้นการวัดผลจึงควรวัดที่จิตใจ และพฤติกรรมของเด็กด้วย ดังนั้นโครงการ Head Start ในปัจจุบันจึงเน้นการพัฒนาแบบองค์รวมในการสร้างเสริมเด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญา ให้มีพัฒนาการตามวัยอย่างเหมาะสม

ต่อมา ในปี ค.ศ. 1998 ได้มีการปรับปรุง Program Performance Standards ให้มีมาตรฐานมากขึ้น จากเดิมที่เน้นสติปัญญาและผลการเรียน แต่มาในช่วงนี้ได้เปลี่ยนเป็นการยึดหลักการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย เช่น ภายใน 45 วันนับจากเด็กเข้าโครงการฯ จะต้องมีการวัดเพื่อจำแนกพัฒนาการของเด็กในด้านต่างๆ (เช่น ร่างกาย การรับรู้และเคลื่อนไหว และความสามารถทางภาษา) เพื่อให้การพัฒนาที่จัดให้มีความเหมาะสมแก่เด็กแต่ละประเภท เป็นต้น การยึดหลักการพัฒนาเด็กทั้งทางด้านสติปัญญา สังคม อารมณ์ และร่างกาย สอดคล้องกับทฤษฎีต้นไม้วิจัยธรรม (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2524 และ 2544) ที่รวบรวมจากผลการวิจัยคนไทยว่า จิตลักษณะ 3 ด้าน คือ สติปัญญา สุขภาพจิต และประสบการณ์ทางสังคม (เช่น การรู้จักเอาใจเขามาใส่ใจเรา) เป็น

จิตลักษณะพื้นฐานในการพัฒนาคนไทยให้เป็นคนที่มีจิตลักษณะและพฤติกรรม
ของคนดี เก่งและมีสุขในสังคม ดังนั้นการพัฒนามนุษย์ให้เป็นคนที่มีคุณภาพที่ดี
ของสังคม การวิจัยและการพัฒนาทั้งในสหรัฐอเมริกาและประเทศไทยมีแนวทาง
ตรงกันว่า จะต้องพัฒนาดังแต่เด็กยังเล็ก โดยพัฒนาที่สติปัญญา สุขภาพจิต
และความสามารถทางสังคม

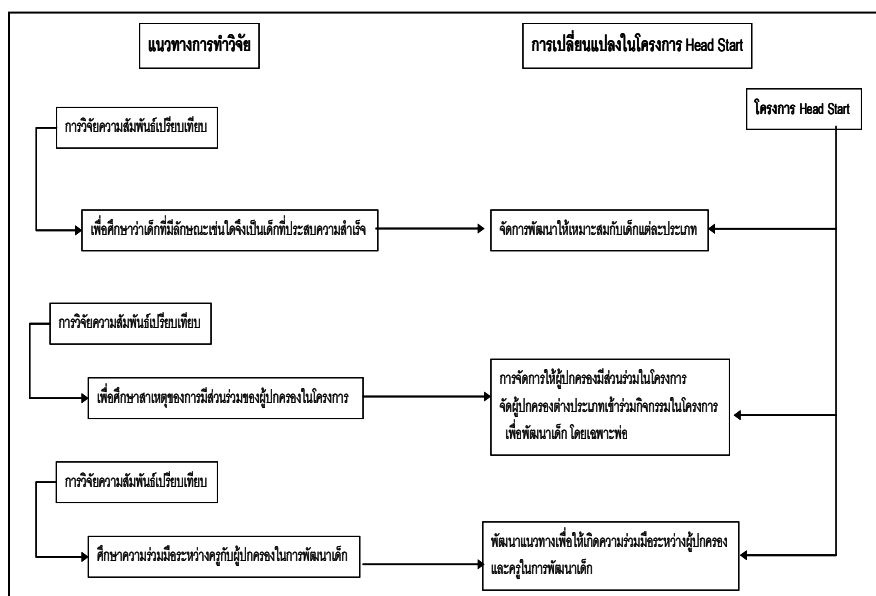
นอกจากนี้ Program Performance Standards ยังมีข้อกำหนดให้โครงการ
Head Start แต่ละแห่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองด้วย เช่น โครงการ
จะต้องเปิดกว้างแก่ผู้ปกครองให้เข้ามามีส่วนร่วมทั้งในด้านการดำเนินการ การ
พัฒนาโครงการ/หลักสูตร และให้โอกาสผู้ปกครองในการเข้าทำงานในโครงการ
หรือการเป็นอาสาสมัครในโครงการ เป็นต้น (Head Start Program Performance
Standards, 2005)

แนวทางการวิจัยของโครงการ Head Start ตั้งแต่ปี ค.ศ. 2001 ถึงปัจจุบัน

ในอดีตดังที่กล่าวมาแล้วว่า การวิจัยส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับโครงการนี้
มักอยู่ในรูปแบบการวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Study) และบางงานวิจัยยัง
เป็นการศึกษาในระยะยาว (Longitudinal study) ด้วย ทำให้งบประมาณในการทำ
วิจัยของโครงการนี้มีในปริมาณที่สูง แต่ต่อมาในระยะหลัง เมื่อพบข้อพิสูจน์จาก
ผลการวิจัยที่สำคัญซึ่งพบผลดีของการเข้าโครงการ Head Start ว่าเด็กที่เคยเข้า
ร่วมโครงการ เติบโตเป็นเด็กที่มีความพร้อม ความสมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ และมี
พฤติกรรมที่น่าปรารถนามากกว่า เด็กที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ นักวิชาการจึงลด
ความสำคัญของการวิจัยเชิงทดลองเพื่อประเมินผลการเข้าโครงการลง และหันมา
ทำการวิจัยอีกสองประเภท ได้แก่ **ประเภทแรก การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi
Experimental Study: QES)** และประเภทที่สอง คือ **การวิจัยความสัมพันธ์
เปรียบเทียบ (Correlational Comparative Study: CCS)** ซึ่งจะได้อธิบายในหัวข้อ
ต่อไป

หัวข้อการวิจัยในช่วงนี้เป็นการเน้นการศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองใน 2 แนวทาง ได้แก่ แนวทางแรก เนื่องจากผลการวิจัยในอดีตได้แสดงถึงความสำคัญและผลดีของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครองที่มีต่อเด็กในโครงการแล้ว (Nord, Brimhall, & West, 1997) การวิจัยต่อไปจึงเป็นการศึกษาสาเหตุของการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง ตลอดจนลักษณะของผู้ปกครองประเภทใดที่มักเข้ามามีส่วนร่วมน้อย และลักษณะของโครงการ/กิจกรรมที่ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วม (Castro, Bryant, Peisner-Feinberg, & Skinner, 2004; Turbiville, & Marquis, 2001) ซึ่งเกี่ยวกับผลดีที่เกิดขึ้นตามมา เพื่อที่จะได้ปรับการจัดการและกิจกรรมของโครงการ โดยดึงให้ผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมมากขึ้น และแนวทางที่สอง ในอดีตผู้ที่มักเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการคือแม่ แต่พ่อบมีบทบาทที่สำคัญในครอบครัวด้วย ดังนั้น การมีส่วนร่วมในการเลี้ยงดูลูกของพ่อ โดยการเข้าร่วมกิจกรรมกับโครงการ Head Start จึงมีความสำคัญ ดังนั้นงานวิจัยในช่วงนี้จึงเป็นการวิจัยเกี่ยวกับผลดีของการมีส่วนร่วมของพ่อในโครงการ (เช่น Cabrera, Tamis-LeMonda, Lamb, & Boller, 1999; US Department of Health and Human Service, 2004) (แผนภูมิ 5)

การทำวิจัยประเมินผลโครงการ Head Start ยังคงเป็นที่ถกเถียงในหลายประเด็น โดยเฉพาะในส่วนที่เรียกร้องให้มีการทำวิจัยเพิ่ม เนื่องจากการวิจัยในอดีตมีวิธีการวิจัย (methodology) ที่ไม่ถูกต้องเหมาะสมหลายประการ เพราะความเร่งรีบจัดการ หรือเพราะการเน้นที่การพัฒนามากกว่าที่จะจัดการ ซึ่งทำให้ได้ผลงานวิจัยที่น่าเชื่อถือและไม่สามารถนำมาใช้ปรับปรุงโครงการได้มากเท่าที่ควร (Shokrایی & Fagan, 1998) ในปัจจุบันมีนักวิจัยมาจากภาครัฐ และจากมหาวิทยาลัยชั้นนำต่างๆ (Kresh, 2002) ตลอดจนหน่วยงานวิจัยของเอกชน และองค์กรอิสระ ยังคงดำเนินการวิจัยประเมินผลโครงการ Head Start เพื่อนำผลนี้ไปปรับปรุงโครงการต่อไป

แผนภูมิ 5 แนวทางการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับโครงการ Head Start ในช่วง 5 ปี หลังนี้ (2001-2005)

รูปแบบการวิจัยที่ใช้ในโครงการพัฒนาเยาวชน Head Start

ในส่วนนี้จะได้กล่าวถึงรูปแบบการวิจัยที่สำคัญ 3 รูปแบบที่ใช้ในโครงการ Head Start และจะได้นำมาเปรียบเทียบกับการวิจัยเพื่อวางนโยบายหรือการจัดการพัฒนาในประเทศไทย รูปแบบการวิจัยที่สำคัญเหล่านี้ ได้แก่ 1) การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Study) 2) การวิจัยกึ่งทดลอง (Quasi Experimental Study) และ 3) การวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบ (Correlational Comparative Study: CCS) ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

การวิจัยเชิงทดลอง ใช้เพื่อพิสูจน์ความสำเร็จของต้นแบบโครงการพัฒนา/ชุดฝึกอบรม

การวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ ซึ่งนักวิจัยประเมินผลโครงการ Head Start บางกลุ่มใช้ในการทำวิจัย และนำผลมาปรับปรุงจนโครงการประสบความสำเร็จ และมีความยั่งยืนมากกว่า 40 ปี จากเนื้อหาในหัวข้อข้างต้น ทำให้เห็นว่า การวิจัยในช่วงแรกมักใช้การวิจัยหลักที่เรียกว่า **การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Study)** เพื่อประเมินผลต้นแบบโครงการพัฒนา การวิจัยประเภทนี้เป็นการวิจัยขั้นสูงที่นักพัฒนาจะต้องใช้ในการพิสูจน์ความสำเร็จของโครงการพัฒนา ซึ่งเป็นสิ่งแรกที่นักพัฒนาจะต้องพิสูจน์ให้เห็นในเชิงประจักษ์ว่า โครงการพัฒนาที่จัดขึ้นนั้นได้ผลดีจริง และผลดีที่เกิดขึ้นกับเด็กนั้น เกิดจากการจัดการพัฒนาในช่วงโครงการนั้นจริง นอกเหนือจากการที่เด็กจะพัฒนาไปเองตามธรรมชาติ และตามสถานการณ์เรียนรู้ตามปกติ

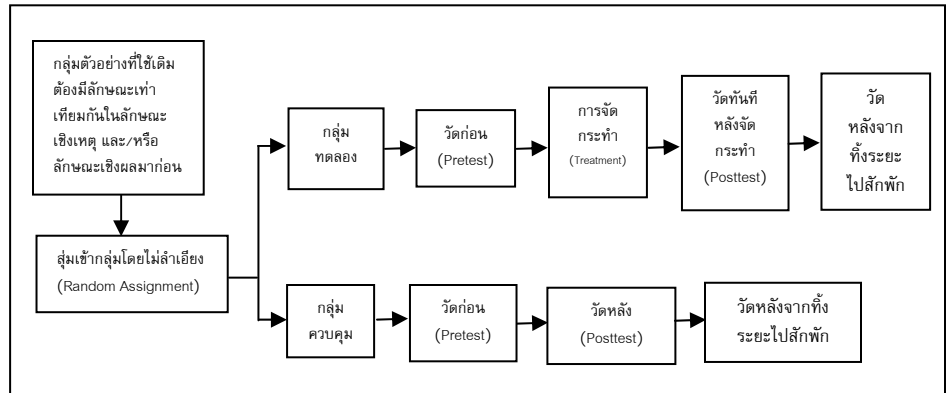
ในประเทศไทย นักวิชาการในสายสังคมศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสาขาพฤติกรรมศาสตร์และสาขาจิตวิทยา ได้ใช้รูปแบบการวิจัยนี้ในการวิจัยเพื่อสร้างต้นแบบชุดฝึกอบรมพัฒนา ซึ่งนักวิจัยในสาขาเหล่านี้จึงเรียกรูปแบบการวิจัยนี้ว่า การวิจัยเชิงทดลองประเมินผลต้นแบบการพัฒนา (Evaluative Experimental Study: EES) (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2547ก) นักวิจัยในสาขาเหล่านี้ได้ทำการวิจัยเพื่อสร้างและพิสูจน์ผลการใช้ต้นแบบการพัฒนาในด้านต่างๆ เช่น ต้นแบบชุดฝึกอบรมจิตลักษณะแบบบูรณาการในการพัฒนาพฤติกรรมการดูแลสุขภาพฟันของเด็กประถม (เมธินี คุปพิทยานันท์, 2546) ต้นแบบชุดฝึกอบรมเพื่อพัฒนาเหตุผลเชิงจริยธรรมแก่ครู (โกศล มีคุณ และ ณรงค์ เทียมเมฆ, 2545), ต้นแบบสาส์นชักจูงเด็กรักษากฎระเบียบวินัย (บุณทริกา ราชอาจ, 2547) ต้นแบบชุดฝึกอบรมการขับขี่อย่างปลอดภัยและมีมารยาทในเด็กประถม/มัธยม (สกล เทียงแท้ และ สุमितตรา เจริมพันธ์, 2546) และ ต้นแบบชุดฝึกอบรมจิตและทักษะในการป้องกันโรคเอดส์ในนักศึกษาระดับปริญญาตรี (พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ และคณะ,

20 วารสารพัฒนาสังคม

2547; เรณูมาศ มาอูนและคณะ, 2546) เป็นต้น ชุดฝึกอบรมเหล่านี้เป็นชุดฝึกอบรมที่นักพัฒนาสามารถนำไปใช้แพร่หลายในวงกว้างได้อย่างมั่นใจ เพราะผ่านการพิสูจน์จากการวิจัยเชิงทดลองแล้วว่า ได้ผลดีจริง โดยในการพัฒนาในภายหลังนี้อาจใช้ชุดฝึกอบรมเหล่านี้ร่วมกันหลายๆ ชุด เพื่อให้ได้ผลที่มากและถาวรด้วย

อย่างไรก็ตามนักพัฒนาต้องแสวงหาผู้มีความสามารถในการวิจัยเชิงทดลอง เพื่อที่จะหาคำตอบให้ได้ว่า การพัฒนาที่ตนจัดขึ้นนั้น ได้ผลดีตามที่ต้องการจริงๆ แต่เป็นที่น่าเสียดายว่า นักพัฒนาบางส่วนกลัวการทำวิจัย จึงไม่ทำการวิจัยเชิงทดลองประเมินผลต้นแบบโครงการพัฒนา/ชุดฝึกอบรม หรือนักพัฒนาที่ไม่ทำวิจัยเอง แต่ก็มักใช้รูปแบบการวิจัยที่ไม่ถูกต้อง โดยเฉพาะการไม่มีกลุ่มควบคุมในการวิจัยประเมินผลโครงการนั้น จึงทำให้ไม่สามารถจะพิสูจน์ความสำเร็จของการพัฒนานั้น ผลการวิจัยจึงไม่สามารถใช้ในการปรับปรุงโครงการให้ดีขึ้นอย่างเต็มที่ ตลอดจนผลการวิจัยไม่สามารถชักจูงให้รัฐบาลหรือผู้ให้ทุนเห็นความสำเร็จของโครงการได้ จึงทำให้โครงการพัฒนาที่ดีหลายโครงการอาจต้องยุติลง เพราะถูกตัดงบประมาณ นอกจากนี้ การทำวิจัยประเมินผลโครงการ มักเป็นการทำวิจัยแบบระยะสั้น มากกว่าการทำวิจัยแบบระยะยาว (Longitudinal Study) ทำให้ไม่สามารถพิสูจน์ว่าการพัฒนาที่ลงทุนไปนั้น ได้ผลที่ยั่งยืนหรือไม่อย่างไร (แผนภูมิ 6)

โครงการพัฒนาหลายโครงการรวมทั้งโครงการ Head Start มักถูกจัดตั้งขึ้นจากความต้องการอย่างเร่งด่วนของรัฐ โดยไม่ยอมทำการประเมินผลโครงการก่อน สำหรับในประเทศไทยนั้นยังเป็นที่น่ายินดีในระดับหนึ่งว่า โครงการพัฒนาหลายโครงการของรัฐมีการทดลองกับหน่วยงานต้นแบบ และทำการประเมินผลก่อนที่จะนำมาใช้อย่างกว้างขวาง แต่การประเมินผลนั้นอาจไม่ได้ทำเป็นการวิจัยเชิงทดลอง (Evaluative Experimental Study) จึงทำให้ผลการวิจัยที่ได้มานั้นถูกคิดมาก และไม่เป็นที่ยอมรับ

แผนภูมิ 6 รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเต็มรูป ที่มีการสุ่มเข้ากลุ่มวิจัยต่างๆ โดยไม่ลำเอียง
มีกลุ่มควบคุม และมีการวัดผลหลายครั้ง

การวิจัยที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ คือ การวิจัยเชิงทดลอง (Experimental Evaluative Study) ซึ่งมีลักษณะที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) มีการสร้างสาเหตุ หรือ การจัดกระทำ ซึ่งในที่นี้คือตัวโครงการพัฒนา 2) มีการเลือกผู้ถูกทดลองเข้ากลุ่ม โดยไม่ลำเอียง (Random assignment) เข้าสู่กลุ่มทดลอง ในที่นี้คือเข้าสู่โครงการพัฒนา และกลุ่มควบคุม คือ ผู้ที่ไม่ได้รับการพัฒนานั้น 3) อาจมีการวัดก่อน (Pretest) และวัดหลัง (Posttest) เพื่อจะได้นำผลมาเปรียบเทียบกัน ซึ่งถ้าผลการวัด ภายหลังปรากฏว่า ผู้เข้าร่วมโครงการมีคะแนนจิตใจ หรือพฤติกรรม หรือ ความสำเร็จมากกว่า ผลจากการวัดก่อน ผลเช่นนี้แสดงได้เพียงว่า ผู้เข้าร่วม โครงการมีพัฒนาการเพิ่มขึ้น แต่ไม่สามารถพิสูจน์ว่า พัฒนาการที่เพิ่มขึ้นนั้นเป็น ผลมาจากโครงการพัฒนา และ 4) การพิสูจน์ได้อย่างน่ามั่นใจและน่าเชื่อถือว่า พัฒนาการที่มากขึ้นนั้นเป็นผลมาจากโครงการพัฒนาจริงๆ นักพัฒนาจะต้องมี กลุ่มควบคุม (กลุ่มคนที่ไม่ได้รับการสุ่มให้เข้าโครงการพัฒนา) ที่มีลักษณะ ใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง

นอกจากนี้การวิจัยเพื่อพิสูจน์ความสำเร็จของต้นแบบโครงการพัฒนา/ชุดฝึกอบรม ยังจะต้องยึดหลักปรัชญา 3 ข้อ ในการดำเนินการพิสูจน์ความเป็นสาเหตุและผล (Rosenthal & Rosnow, 1991) ซึ่งจะต้องพิสูจน์ให้ครบทั้ง 3 ประการ ตามลำดับดังนี้ ได้แก่

1) **หลักของค่าของตัวแปรตาม ต้องเปลี่ยนแปลงไปตามค่าของตัวแปรอิสระ (Covariation rule)** กฎข้อนี้สำคัญที่สุด จะขาดไม่ได้ แต่มักถูกมองข้ามอยู่เสมอ นักวิจัยและนักพัฒนาจะต้องพิสูจน์เป็นอย่างแรกก่อนสิ่งอื่นใด ดังที่ McClelland (1963) ได้เขียนติดังนักจิตวิทยาโบราณ ที่มักจะศึกษาผลในกรณีเดียวตามลำพัง แล้วสรุปว่าสิ่งที่เกิดนามาก่อน เป็นสาเหตุของผลดังกล่าว ซึ่งเป็นการใช้กฎข้อที่สองข้างล่างนี้ โดยไม่เห็นความสำคัญของการพิสูจน์ตามกฎข้อแรกนี้ก่อนเลย จึงเป็นความผิดของการระบุสาเหตุของผลหนึ่งๆ อย่างฉกรรจ์ วิธีที่ถูกต้องคือจะต้องเริ่มที่ผลที่เกิดขึ้นในปริมาณต่างกัน ในคนที่ถูกแบ่งออกเป็นอย่างน้อย 2 กลุ่มมาก่อน นั่นคือ นักวิจัยจะต้องมีทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม เมื่อพบว่ากลุ่มทดลองมีผลดีมากกว่ากลุ่มควบคุม แล้วจึงจะดำเนินการขั้นต่อไป คือ หาสิ่งที่อาจเป็นสาเหตุของผลดีที่มากกว่านี้ของกลุ่มทดลอง โดยนักวิจัยต้องยืนยันได้ว่าสิ่งที่สองกลุ่มนี้แตกต่างกันมาแต่เดิมมีน้อย แต่ที่ได้รับต่างกันเด่นชัด คือ กลุ่มทดลองได้รับการพัฒนา แต่กลุ่มควบคุมไม่ได้รับ จึงอาจพูดได้ว่าผลดีที่มีมากกว่าซึ่งปรากฏในกลุ่มทดลอง เกิดจากการได้รับการพัฒนานั่นเอง กลุ่มควบคุมไม่ได้รับการพัฒนาจึงมีผลดังกล่าวน้อยกว่าอย่างชัดเจน **นักพัฒนาที่มองไม่เห็นความสำคัญในกฎข้อนี้มักใช้รูปแบบการวิจัย Pretest-Posttest one group design หรือรูปแบบวัดผลหลังการพัฒนาอย่างเดียว (Post test only) โดยละเลยไม่ใช้กลุ่มควบคุม จึงเป็นรูปแบบการวิจัยที่ยังไม่สมบูรณ์** เมื่อพบผลดีที่เกิดขึ้น จึงมักทึกทักว่า ผลดีนั้นเกิดจากการพัฒนาที่ตนจัดขึ้น ผลการวิจัยเช่นนี้เป็นผลการวิจัยที่ไม่มีใครเชื่อถือ ยกเว้นผู้ที่ไม่รู้เรื่องหลักปรัชญาของการพิสูจน์ความเป็นสาเหตุของผลก็อาจหลงเชื่อได้ ส่วนผู้ที่ระมัดระวังจะถามว่า ผู้วิจัยมีหลักฐานพิสูจน์อย่างไรว่า

ผลดีที่เกิดขึ้น จะไม่เกิดหรือเกิดน้อยกับคนที่ไม่ได้เข้าร่วมโครงการ ท่านจะต้องพิสูจน์ให้ได้ก่อน โดยมีกลุ่มควบคุมมาเปรียบเทียบกับตนเอง การเข้าใจและสามารถใช้กฎ Covariation rule ได้อย่างถูกต้องนี้ ต้องอาศัยการมีสติปัญญาขั้นสูง คือ ขั้นปฏิบัติการแบบระบบตามทฤษฎีของ Piaget (1983 และ ดวงเดือน พันธมนาวิน , 2541) ด้วย

2) หลังจากพิสูจน์ตามกฎข้อแรกได้แล้วว่า ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ ได้ผลดีมากกว่า ผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการ หรืออีกนัยหนึ่ง ผลดีที่เกิด (ตัวแปรตาม) แปรผันไปตามการเข้าร่วมโครงการ (ตัวแปรอิสระ) **ต่อไปคือกฎที่ว่าสิ่งที่เป็นสาเหตุย่อมเกิดก่อนผล (Temporal precedence rule)** กฎข้อนี้ไม่ยากที่จะดำเนินการเพื่อพิสูจน์ในงานวิจัยเชิงทดลอง วิธีดำเนินการพิสูจน์มี 2 ขั้น **ขั้นแรก** คือ นักวิจัยจะต้องมีหลักฐานที่ว่า ผลดีที่เกิดแตกต่างกันในกลุ่มทดลอง เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมในภายหลังที่มีการจัดการพัฒนานี้ ผลดีในสองกลุ่มนี้มีได้มีแตกต่างกันมาก่อนที่จะมีการจัดการพัฒนาแต่อย่างใด วิธีการสร้างหลักฐาน นักวิจัยอาจดำเนินการได้ 2 ประการ คือ การวัดผลดีนี้ก่อน (Pretest) การเข้ารับการพัฒนาของทั้งกลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม โดยต้องพบผลตรงนี้ว่าไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ นั่นคือ พิสูจน์ว่าเดิมเด็กในกลุ่มทดลองกับเด็กในกลุ่มควบคุม มีผลดีที่เป็นเป้าหมายน้อย หรือไม่มีเลยเท่าๆ กันมาก่อน (แต่มาแตกต่างกันในภายหลัง) หรืออีกวิธีหนึ่ง ใช้การจัดการให้เกิดความเท่าเทียมกัน โดยนำกลุ่มตัวอย่างที่มีลักษณะเท่าเทียมกันในหลายประการ (Homogeneous) มาสุ่มโดยไม่ลำเอียงเข้ากลุ่มทดลอง และกลุ่มควบคุม (Random assignment) กลุ่มทั้งสองนี้จึงมีลักษณะต่างๆ รวมทั้งผลที่เป็นเป้าหมายเท่าเทียมกัน โดยการจัดการดังกล่าว **ขั้นที่สอง** คือ เมื่อพิสูจน์ว่าผลดีนี้แต่เดิมยังไม่แตกต่างกันในกลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม แต่ผลนี้มาแตกต่างกันหลังการจัดการพัฒนาในกลุ่มทดลองแล้ว แสดงว่า การจัดการพัฒนาเกิดก่อนผลดีที่พบมากในกลุ่มทดลองเกิดตามมาทีหลัง ส่วนการไม่มีการพัฒนามาก่อนในกลุ่มควบคุม และสิ่งที่ตามมา คือ ผลดีมีไม่มาก (เท่ากับหรือ

มากกว่าในกลุ่มทดลอง) ดังนั้น ตามกฎข้อที่สองนี้ จึงกล่าวได้ว่าการจัดการพัฒนาเป็นสาเหตุของผลดีที่เกิดในกลุ่มทดลอง กฎข้อที่สองที่จะใช้ในการยืนยันความเป็นสาเหตุได้ก็ต่อเมื่อ พิสูจน์ตามกฎข้อที่หนึ่งไปแล้วว่าจริงเท่านั้น ถ้ามีการพบผลวิจัยว่าไม่เป็นไปตามกฎข้อที่ 1 (Covariation rule) ก็ให้ยุติการพิสูจน์ความเป็นสาเหตุนั้นได้ทันที ไม่ต้องมาทำการพิสูจน์ตามกฎข้อที่ 2 และข้อที่ 3 เลย แล้วสรุปไปได้ว่า สิ่งนั้นไม่ได้เป็นสาเหตุของผลนั้น นักประวัติศาสตร์ที่หลงผิด มักใช้กฎข้อที่สองนี้เพียงข้อเดียว อันเป็นแบบอย่างที่ไม่เหมาะสมในการพิสูจน์ความเป็นสาเหตุของผลหนึ่งๆ (McClelland, 1963)

ข้อผิดพลาดที่เกิดขึ้นเรื่อยๆ ก็คือการที่นักสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มักพิสูจน์ตามกฎข้อ 2 (Temporal Precedence Rule) โดยไม่พิสูจน์ตามกฎข้อ 1 ก่อน แล้วด่วนสรุปว่าพบสาเหตุแล้ว ซึ่งเป็นการฟังความข้างเดียว เช่น สอบถามแต่จากผู้ที่ทำบางอย่างสำเร็จ ว่ามีอะไรนำมาก่อนความสำเร็จนั้น แล้วทึกทักเอาว่าสิ่งที่เกิดก่อนทั้งหมด คือ สาเหตุของความสำเร็จนั้น ซึ่งเป็นข้อสรุปที่ผิดพลาดมาก เพราะยังไม่ได้ไปเปรียบเทียบกับผู้ที่ทำแล้วไม่สำเร็จ ว่ามีสิ่งใดเกิดมาก่อน ถ้าสิ่งที่เกิดมาก่อนในคน 2 ประเภทนี้ต่างกัน เช่น มีสิ่ง ก. เกิดก่อนในคนที่พบความสำเร็จ แต่ไม่มีสิ่ง ก. นี้ในคนที่ทำไม่สำเร็จ นั่นคือ พิสูจน์ตามกฎข้อที่ 1 เป็นสิ่งจำเป็นจะขาดไม่ได้นั่นเอง จึงอาจเริ่มคาดว่าสิ่ง ก. นี้อาจเป็นสาเหตุของความสำเร็จได้ แต่ต้องพิสูจน์ตามกฎข้อที่ 3 ต่อไปด้วย

3) กฎที่สำคัญข้อที่ 3 คือ **การพิสูจน์ว่าไม่มีอิทธิพลอื่นเข้ามาแทรก หรือ บดบัง อิทธิพลของโครงการพัฒนาที่มีต่อผลดีที่เราคาดหวังเอาไว้ (Internal validity rule)** กฎข้อที่ 3 นี้ จะต้องพิสูจน์ความเข้มแข็งของอิทธิพลของสาเหตุต่อผลนั้น ที่พบแล้วว่าจริงตามกฎข้อที่ 1 และข้อที่ 2 โดยกฎข้อที่ 3 นี้ ผู้วิจัยจะต้องดำเนินการพิสูจน์ว่า สาเหตุที่คาดนี้ไม่ได้ถูกลบล้างโดยสาเหตุอื่นได้ง่าย ตัวอย่างเช่น การไปรณรงค์คนที่อยู่ตามลำคลอง ให้ลดการทิ้งขยะและน้ำเน่าเสียลงในลำคลอง เพื่อผลคือทำให้ลำคลองนั้นใสสะอาดขึ้นกว่าแต่ก่อน หลังจาก

รณรงศ์ไปได้ระยะหนึ่ง จึงไปวัดความใสสะอาดของน้ำในคลองนั้น ปรากฏว่าน้ำใสสะอาดขึ้นมาก แต่อาจเป็นเพราะไปวัดผลในช่วงฤดูฝน ถ้าคลองมีน้ำมาก และรับน้ำฝนจากฟ้าซึ่งเป็นน้ำที่สะอาด ความสะอาดของน้ำในคลองดังกล่าว จึงอาจมีสาเหตุจากฝน มากกว่าสาเหตุจากการรณรงศ์ก็ได้ การวัดผลจึงควรทำในหน้าแล้ง หรือใช้กลุ่มควบคุมเป็นคลองอื่นๆ ที่ฝนตกมากเหมือนกันแต่ไม่ได้มีการรณรงศ์มาเปรียบเทียบ จึงจะน่าเชื่อถือ

จึงสรุปได้ว่า การพิสูจน์ว่าผลดีตามเป้าหมายเกิดจากโครงการพัฒนานั้น เป็นสิ่งที่ทำได้ไม่ยาก แต่ต้องทำอย่างถูกต้อง โดยพิสูจน์ตามกฎหมาย 3 ข้อที่กล่าวมานี้ จะเหมาะสมและสมบูรณ์ที่สุด ไม่มีใครสามารถมาโต้แย้งได้ และเป็นรูปธรรมที่ทำให้ผู้ให้ทุนเห็นและเชื่อมั่น ดังนั้นนักพัฒนาจะต้องใช้รูปแบบการวิจัย ประเมินผลโครงการพัฒนาของตน อาจสังเกตได้ว่ากลุ่มควบคุมสามารถช่วยในการพิสูจน์ตามกฎหมายทุกข้อในทั้ง 3 ข้อดังกล่าว ดังนั้น การปฏิเสธการใช้กลุ่มควบคุม จึงมักจะก่อให้เกิดความเสียหายมากแก่ความน่าเชื่อถือของข้อสรุปในวิจัยนั้นๆ **รูปแบบการวิจัยที่ถูกต้องจึงควรเป็นรูปแบบที่เรียกว่า การวัดก่อน-วัดทันทีหลังพัฒนา มีทั้งกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ซึ่งผู้ที่อยู่ในทั้งสองกลุ่มนี้ต้องถูกสุ่มเข้ากลุ่มแบบไม่ลำเอียง (Pretest-Posttest with control group and random assignment)**

การวิจัยกึ่งทดลอง เพื่อพิสูจน์ความสำเร็จของโครงการ

การวิจัยกึ่งทดลองเต็มรูปแบบข้างต้นที่กล่าวมาแล้วนั้น เป็นการวิจัยที่สามารถพิสูจน์ความเป็นสาเหตุและผลได้อย่างน่าเชื่อถือมากที่สุด แต่อย่างไรก็ตาม นักวิชาการหลายท่านแย้งว่า การสุ่มคนเข้าโครงการพัฒนาหรือเรียกว่า **กลุ่มทดลอง และสุ่มคนเข้ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้เข้าโครงการพัฒนานั้น เป็นการขัดกับหลักสิทธิมนุษยชน** โดยเฉพาะอย่างยิ่งบุคคลที่ไม่ได้ถูกเลือกให้เข้าโครงการ

จะสูญเสียโอกาสที่จะได้รับการพัฒนา หรือในทางการแพทย์ คือ ป่วยแต่ไม่ได้รับการรักษาได้ และไม่ยุติธรรม

ดังนั้นจึงมีผู้เสนอทางออกโดยการทำวิจัยเชิงทดลองที่ควบคุมเคร่งครัด นักวิจัยไม่จำเป็นต้องทำการสุ่มแบบไม่ลำเอียง โดยเมื่อดำเนินโครงการพัฒนาไปสักพัก นักวิจัยควรไปหาบุคคลที่จะใช้เป็นกลุ่มควบคุม ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มทดลอง เช่น โครงการพัฒนาอยู่อำเภอ ก. ผู้เข้าร่วมโครงการเป็นชาย 100 คน ฐานะปานกลาง แต่งงาน อายุ 45-55 ปี นักพัฒนาอาจไปหาบุคคลที่จะมาเป็นกลุ่มควบคุมที่มีลักษณะใกล้เคียง คือ ชาย 100 คน ฐานะปานกลาง แต่งงาน อายุ 45-55 ปี ซึ่งอาจอยู่ในอำเภอใกล้เคียงที่ไม่มีโครงการพัฒนาแบบนั้นลงในพื้นที่ เป็นต้น Heinsman และ Shadish (1996) ได้ทำการวิเคราะห์ห่อหุ้ม (Meta Analysis) เปรียบเทียบผลจากการใช้วิธีวิจัยเชิงทดลองเต็มรูปแบบที่มีการสุ่มคนเข้ากลุ่มโดยไม่ลำเอียง กับการวิจัยเชิงทดลองที่เลือกคนที่มีลักษณะใกล้เคียงอย่างเคร่งครัดกับกลุ่มทดลองมาเป็นกลุ่มควบคุม รวมกว่า 40 เรื่อง ผลปรากฏว่า ผลการวิจัยที่ใช้รูปแบบการวิจัยต่างกันนี้ ให้ผลวิจัยที่ใกล้เคียงกัน แต่ต้องมีการควบคุมเคร่งครัดจริงๆ แสดงว่าใช้แทนกันได้ถ้าจำเป็น

นอกจากนี้ยังมีการเสนอให้นักวิจัยใช้รูปแบบการวิจัยที่เรียกว่า *Institutional Cycle* (Campbell & Stanley, 1966) เช่น ในพื้นที่ที่มีประชาชนที่มีคุณสมบัติควรจะได้เข้าโครงการ จำนวน 500 คน นักพัฒนาอาจสุ่มบุคคลส่วนหนึ่งในพื้นที่นั้น เข้าสู่กลุ่มทดลองที่ 1 จำนวน 100 คน และกลุ่มควบคุมที่ 1 อีก 100 คน โดยกลุ่มทดลองที่ 1 ได้เข้าร่วมโครงการก่อน ส่วนกลุ่มควบคุมยังไม่ได้เข้าร่วมโครงการ แล้วทำการวิจัยเชิงทดลองประเมินผลโครงการ ซึ่งเรียกว่า เป็น cycle ที่ 1 เมื่อเสร็จแล้ว นักพัฒนาเริ่ม cycle ที่ 2 ด้วยการนำคน 100 คนในกลุ่มควบคุมที่ 1 มาเข้าโครงการ ซึ่งในตอนนี้จะกลายเป็นกลุ่มทดลองที่ 2 และสุ่มคนอื่นอีก 100 จาก 300 คนที่เหลือมาเป็นกลุ่มควบคุมที่ 2 และทำเช่นนี้เป็น cycle ต่อๆ ไปจนทุกคนได้เข้าร่วมโครงการพัฒนาครบถ้วนในที่สุด ถึงรูปแบบนี้จะมี

ข้อดีในการลดเรื่องของการลิดรอนสิทธิมนุษยชนในการได้เข้าร่วมโครงการเพื่อรับการพัฒนา แต่ก็มีข้อเสียจากวิธีนี้ คือ นักพัฒนาไม่สามารถติดตามผลเปรียบเทียบกับผู้เข้าร่วมโครงการ กับผู้ไม่เข้าร่วมโครงการ ในระยะยาวได้ ต้องศึกษาผลในระยะสั้นได้เท่านั้น

การวิจัยเชิงทดลองในผู้เข้าโครงการ เพื่อเปรียบเทียบผลของการจัดการพัฒนาที่ต่างกัน

ถ้านักพัฒนาต้องการให้ผู้มีสิทธิทุกคนได้เข้าร่วมในโครงการพัฒนาเพื่อความยุติธรรม หรือในบางครั้งไม่อาจจะเว้นใครจากการเรียนการสอนตามปกติในโรงเรียนได้ ต้องให้ทุกคนได้รับการฝึกอบรมพัฒนาน้อยในระดับพื้นฐานโดยทั่วกัน ต่อมาในโครงการนั้นมีนโยบายที่จะจัดฝึกอบรมเพิ่มในลักษณะต่างๆ แต่ยังคงต้องการผลการวิจัยยืนยันว่าควรจัดฝึกอบรมเพิ่มในลักษณะใด ในปริมาณใด เสริมจากพื้นฐานเดิม จึงจะก่อให้เกิดผลดีได้มากขึ้น นักวิจัยร่วมกับนักพัฒนา ก็ยังสามารถทำการวิจัยเชิงทดลองเต็มรูป โดยสุ่มทุกคนที่อยู่ในโครงการแล้วเข้ากลุ่มทดลอง กับกลุ่มควบคุม เพื่อให้การฝึกเพิ่มเติมในกลุ่มทดลอง แล้วประเมินผลเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุม ดังที่ได้มีการวิจัยในลักษณะดังกล่าวในโครงการ Head Start อยู่มากในระยะหลัง โดยมุ่งที่จะเปรียบเทียบผลของการให้การฝึกอบรมต่างๆ กัน ทั้งทางด้านเนื้อหา และ/หรือวิธีการ เช่น การใช้สัดส่วนของครูต่อนักเรียนต่างๆ กัน การฝึกอบรมเพิ่มทางด้านใหม่ๆ เช่น ฝึกพฤติกรรมการเรียนรู้ที่เหมาะสม ให้นักเรียนมีความอดทน ให้ความสนใจการเรียน และมีพฤติกรรมยืดหยุ่นในการเรียน ตามที่ผลวิจัยใหม่ๆ ชี้แนะไว้ (McWayne, Fantuzzo และ McDermott, 2004) กับการไม่ฝึกเพิ่มในสิ่งเหล่านี้ ที่ส่งผลต่อพัฒนาการทางด้านความพร้อมในการเรียนในระดับประถมศึกษา ตลอดจนถึงผลการเรียนด้วย

การวิจัยเชิงทดลองประเมินผล การฝึกอบรมเพิ่มเติมจากการพัฒนาตามปกติเช่นนี้ ในประเทศไทยก็มีอยู่บ้าง เช่น การฝึกอบรมจิตลักษณะสองด้านตามลำพัง หรือฝึกควบ เปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับการฝึกเพิ่มเลย โดยนักเรียนประถมศึกษาตอนปลายในกลุ่มตัวอย่างทุกคน ได้รับการเรียนการสอนวิชาสุขศึกษาเหมือนกัน ก่อนแบ่งเป็น 4 กลุ่มดังกล่าว แล้วพิจารณาผลที่จิตและพฤติกรรมการดูแลสุขภาพปากและฟันของตนเองของนักเรียนเหล่านี้ ผลวิจัยแสดงว่าการฝึกจิตลักษณะเพิ่มจากการสอนสุขศึกษาในลักษณะต่างกัันดังกล่าวให้ผลดีที่หลากหลายในนักเรียนต่างประเภทกันด้วย (เมธินี คุปพิทยานันท์ 2546)

งานวิจัยประกอบโครงการพัฒนาเช่นนี้มีประโยชน์ต่อการชี้นำการปรับขยายโครงการ เพื่อให้เกิดผลดีในหลายด้านได้มากขึ้น และควรจะมีการดำเนินการกันให้มากในประเทศไทย

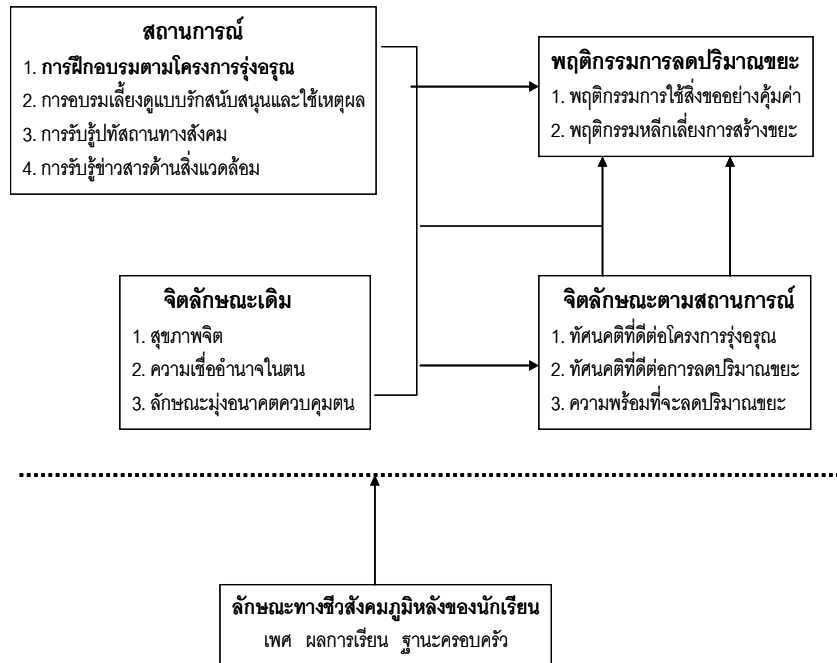
การวิจัยเพื่อหาสาเหตุสมทบตามธรรมชาติของอิทธิพลจากการเข้าโครงการ

ถึงแม้จะพบว่าการเข้ารับการฝึกอบรม หรือการเข้าโครงการพัฒนาก่อให้เกิดผลดีต่อผู้รับ แต่อย่างไรก็ตาม ยังปรากฏว่าผู้เข้าโครงการจะได้รับผลดีในปริมาณที่ต่างกัน ตลอดจนบางคนอาจไม่ได้รับผลดีเลย นักพัฒนาจึงต้องการที่จะทราบว่า คนประเภทใดคือผู้ที่จะได้รับผลดีจากการจัดการพัฒนาในลักษณะหนึ่ง ที่ใช้เวลาระยะหนึ่ง ที่ตนได้จัดไปแล้ว เพื่อที่จะได้นำโครงการดังกล่าวไปให้กับคนประเภทที่จะได้รับผลดีได้มากที่สุดเท่าที่นั่นต่อไป เช่นที่ บุญรับ ศักดิ์มณี (2532) พบว่า ข้าราชการเข้าใหม่ที่ได้รับการฝึกอบรมจิตด้านมุ่งอนาคตควบคุมตน ถึง 15 ชั่วโมงนั้น ผู้ที่ได้รับผลดีมากในหลายด้านที่สุด เมื่อเปรียบเทียบกับกลุ่มควบคุมที่ไม่ได้ฝึก คือ ข้าราชการระดับธุรการ ที่มีการศึกษาดำกว่าปริญญาตรี จึงเสนอแนะฝ่ายจัดฝึกอบรมข้าราชการ เพื่อการใช้ชุดฝึกนี้ โดยเฉพาะกับข้าราชการธุรการที่เข้าใหม่ต่อไปในอนาคต

รูปแบบการวิจัยที่ยกตัวอย่างข้างบนนี้ คือ การวิจัยเชิงทดลองที่เพิ่มสาเหตุสมทบ ซึ่งเป็นลักษณะที่ติดตัวมากับผู้เข้ารับการฝึก โดยผู้วิจัยใช้ลักษณะเหล่านี้ในฐานะตัวแปรอิสระที่ไม่ได้จัดกระทำ นำไปสมทบกับตัวแปรอิสระที่จัดกระทำ และศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรทั้ง 2 ประเภทนี้ต่อตัวแปรตาม ในการวิเคราะห์ความแปรปรวนแบบหลายทาง หรือใช้ในการแบ่งกลุ่มย่อยก็ได้

ส่วนรูปแบบการวิจัยอีกประการหนึ่ง ที่อาจจะใช้ศึกษาสาเหตุสมทบของการฝึกอบรม หรือการเข้าโครงการต่างๆ อาจใช้รูปแบบการวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบ (Correlational-comparative Study) โดยมีการเข้า-ไม่เข้าโครงการ เป็นตัวแปรอิสระด้านสถานการณ์ ส่วนลักษณะของผู้ถูกศึกษา เป็นตัวแปรอิสระด้านจิตหรือชีวสังคม แล้วศึกษาปฏิสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระ 2 ประเภท ที่มีต่อจิต และ/หรือพฤติกรรมเป้าหมายของโครงการนั้นๆ (แผนภูมิ 7)

การวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบยังช่วยทดสอบว่า 1) โครงการนี้ให้ผลดีจริงตามเป้าประสงค์และผลเช่นนี้ยังคงปรากฏในกลุ่มตัวอย่างประเภทเดิมอีกหรือไม่ เช่น ในการวิจัยเชิงทดลองประเมินผลโครงการ A พบว่า ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ A มีพฤติกรรม B มากกว่า ผู้ที่ไม่เข้าร่วมโครงการ A ผลเช่นนี้พบโดยเฉพาะอย่างยิ่งในกลุ่มตัวอย่างผู้ชาย ดังนั้นผลการวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบยังพบเช่นเดิมอีกหรือไม่ว่า ในกลุ่มตัวอย่างชายในแหล่ง/ช่วงเวลาอื่น ผู้ที่เข้าร่วมโครงการ A นี้ ยังปรากฏพฤติกรรม B มากกว่า ผู้ที่ไม่เข้าร่วม อีกหรือไม่ และ 2) ผลดีที่เกิดขึ้นจะเกิดกับกลุ่มตัวอย่างประเภทใด เช่น ผลดีแตกต่างกันอย่างไรในเด็กที่เข้าร่วมโครงการที่มีความพร้อมต่างกัน (เช่น Jensen, 2001; Mantzicopoulos, 2003) หรือผลดีจะแตกต่างกันอย่างไรในเด็กที่เข้าร่วมโครงการ แต่ผู้ปกครองให้ความร่วมมือกับโครงการต่างกัน เป็นต้น

แผนภูมิ 7 การวิจัยปัจจัยเชิงเหตุทางจิตสังคมของพฤติกรรมลดปริมาณขยะของนักเรียนที่เข้าร่วมโครงการรณรงค์ (เปรียบเทียบกับนักเรียนที่ไม่เข้าร่วมโครงการ) โดยใช้การเข้า-ไม่เข้าร่วมโครงการรณรงค์ เป็นสถานการณ์ (ลินดา สุวรรณดี, 2543)

การวิจัยเพื่อการพัฒนา : หนทางสู่ความสำเร็จของนักพัฒนา

โครงการพัฒนาที่ประสบความสำเร็จ จะต้องมีการวิจัยในการพิสูจน์ และในการนำผลนั้นไปปรับปรุงโครงการ ดังนั้นการวิจัยเพื่อการพัฒนาโครงการ จึงเป็นหนึ่งในกระบวนการประสบความสำเร็จของโครงการพัฒนา (ดวงเดือน พันธุมนาวิน, 2547ข; Nation, et al, 2003; Weissberg, et al, 2003; Ramey, 1999; Zigler & Styfco, 2004) จึงขอเชิญชวนให้นักพัฒนาหันมาทำวิจัยประเมินผลโครงการใน 2 ขั้นตอน คือ

ขั้นแรก ทำการวิจัยเชิงทดลองประเมินผลต้นแบบโครงการ/ชุดฝึกอบรม เพื่อพิสูจน์ผลดีที่จะเกิดขึ้นตามเป้าหมายของโครงการก่อนที่จะนำไปใช้อย่างกว้างขวาง โดยการใช้รูปแบบการวิจัยเชิงทดลองเต็มรูปแบบที่มีกลุ่มควบคุมและการสุ่มแบบไม่ลำเอียง หรือ ใช้รูปแบบการวิจัยกึ่งทดลองที่เคร่งครัด โดยถึงแม้จะไม่มี การสุ่มแบบไม่ลำเอียง แต่ใช้กลุ่มควบคุมที่มีลักษณะใกล้เคียงมากที่สุดกับกลุ่มทดลองแทน

ขั้นที่สอง ทำการวิจัยความสัมพันธ์เปรียบเทียบเพื่อประเมินผลโครงการที่ได้รับการพิสูจน์แล้ว โดยทำวิจัยเป็นระยะๆ เพื่อหาสาเหตุสมทบด้วยว่า ผลดีที่เกิดขึ้นนี้จะเกิดในกลุ่มผู้เข้าร่วมโครงการที่มีลักษณะอย่างไร เช่น มีพื้นเพเดิมอย่างไร มีลักษณะชีวสังคม หรือมีจิตลักษณะที่สำคัญบางประการ หรือเคยอยู่ในสถานการณ์บางอย่างมาก่อนเช่นไร เป็นต้น

การทำวิจัยทั้งสองขั้นนี้จะเป็นการประกันคุณภาพของโครงการพัฒนา เพื่อใช้ในการปรับปรุงโครงการพัฒนา หรือใช้ในการวางนโยบาย และ/หรือ ขยายขอบเขตของโครงการพัฒนานั้น ตลอดจนเป็นหลักฐานเชิงประจักษ์ที่ถูกต้องตามหลักวิชาการเกี่ยวกับความสำเร็จของโครงการแก่ผู้ให้งบประมาณด้วย

บรรณานุกรม

- โกศล มีคุณ และ ณรงค์ เทียมเมฆ. (2545). **ผลของการฝึกใช้เหตุผลเชิงจริยธรรมที่มีต่อจิตลักษณะและพฤติกรรมจริยธรรมของครู**. รายงานการวิจัย. ทูลอดหนุนการวิจัยในโครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนา ระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ
- บุญทริกา ราชอาจ. (2547). **อิทธิพลของการชักจูงตามแนวของ Lickona ที่มีต่อการยอมรับที่จะปฏิบัติตามกฎระเบียบบนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น**. ภาคนิพนธ์. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.
- พิสมัย วิบูลย์สวัสดิ์ พรพิมล วรวิทย์พุทธพงศ์ นิภา วินิจ สงคราม เขาวนัสศิลป์ และ พิมพ์ชนก เครือสุคนธ์. (2546). **ผลของการฝึกอบรมจิตลักษณะ และทักษะการพัฒนาเพื่อน ต่อการช่วยเพื่อนป้องกันความเสี่ยงต่อโรคเอดส์ในนักศึกษาชายระดับอุดมศึกษา**. รายงานการวิจัย. ทูลอดหนุนการวิจัยในโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนา ระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2523). การวิจัยเกี่ยวกับค่านิยมที่ควรส่งเสริมในเยาวชนและประชาชนไทย วารสารการวิจัยทางการศึกษา, 10 (2), 29-47.
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2541). **สติปัญญาและความสามารถทางการรู้คิด เพื่อวิถีชีวิตที่ดีกว่า** ดำเนินงานสูง คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์
- ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2544). **ทฤษฎีต้นไม้อจริยธรรม: การวิจัยและการพัฒนาบุคลากร ดำเนินงานสูงทางสังคมพฤติกรรมศาสตร์**. (พิมพ์ครั้งที่ 2) คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2547ก). **รูปแบบการวิจัยระบบพฤติกรรมไทยแบบบูรณาการเพื่อการพัฒนา**. บทความ ประกอบการบรรยาย เรื่อง “การพัฒนาโครงการวิจัยแบบบูรณาการสู่มาตรฐาน” ในการประชุมปฏิบัติการ (รุ่นที่ 5 ครั้งที่ 2) ณ โรงแรมดุสิตริสอร์ท และโปโลคลับ จังหวัดเพชรบุรี วันที่ 21-24 เมษายน 2547 จัดโดย โครงการวิจัยแม่บท: การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

ดวงเดือน พันธุมนาวิน. (2547ข). **ผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมไทย สร้างเครือข่ายพัฒนาเยาวชน**. บทความ ประกอบการบรรยาย ในการสัมมนา เรื่อง “ผลิตผลวิจัยระบบพฤติกรรมไทย เร่งไขปัญหา ร่วมพัฒนาเยาวชน” ณ โรงแรม มिरาكيلแกรนด์ คอนเวนชั่น กรุงเทพฯ วันที่ 2-3 กันยายน 2547 จัดโดย โครงการแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

บุญรับ สักคิมณี. (2532). **การเสริมสร้างจิตลักษณะเพื่อพัฒนาพฤติกรรมการทำงานของข้าราชการ** วิทยานิพนธ์ ปริญญาคุฎิบัณฑิต สาขาพัฒนศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร

เมธินี คุปพิทยานันท์. (2546). **ประสิทธิผลของการฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์ เพื่อปลูกฝังและพัฒนาพฤติกรรมทัศนสุขภาพ เด็กนักเรียนประถมศึกษา**. รายงานการวิจัย. ทุนอุดหนุนการวิจัยในโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.

เรณูมาศ มาอ่อน เจิดหล้า สุนทรวิภาต และ กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2546). **ประสิทธิผลของการฝึกอบรมทางจิตพฤติกรรมศาสตร์เพื่อเสริมสร้างพฤติกรรมการป้องกันโรคเอดส์ในนิสิตนักศึกษาชาย**. รายงานการวิจัย. ทุนอุดหนุนการวิจัยในโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ

- ลินดา สุวรรณดี. (2543). **ปัจจัยทางจิตสังคมที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการลดปริมาณขยะของนักเรียนในโรงเรียนที่เข้าร่วมโครงการรณรงค์. วิทยานิพนธ์. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.**
- สกล เทียงแท้ และสุมิตรา เจิมพันธ์. (2546). **ผลการฝึกจิต-พฤติกรรมแบบบูรณาการต่อพฤติกรรมการขับถ่ายอย่างปลอดภัยของวัยรุ่นตอนต้น. รายงานการวิจัย. ทูลอดหนุนการวิจัยในโครงการวิจัยแม่บท : การวิจัยและพัฒนาาระบบพฤติกรรมไทย สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.**
- Cabrera, N.J., Tamis-LeMonda, C.S., Lamb, M.E., & Boller, K. (1999). ***Measuring father involvement in the early head start evaluation: A multidimensional conceptualization.*** Paper presented at the National Conference on Health Statistics, August 2-3, 1999, Washington, DC.
- Campbell, D.T., & Stanley, J.C. (1966). ***Experimental and quasi-experimental designs for research.*** Chicago, IL: Rand McNally.
- Castro, D.C., Bryant, D.M., Peisner-Feinberg, E.S., & Skinner, M.L. (2004). “Parent involvement in head start programs: the role of parent, teacher and classroom characteristics”. ***Early Childhood Research Quarterly, 19***, 413-430.
- Chanzan-Cohen, R., Raikes, H.H., Love, J.M., Kisker, E.E., Jerald, J., et al. (2002). “Early head start findings: Significant benefits for children and families”. Head Start Bulletin, issue no. 74. US Department of Health and Human Service, USA. ***Available at <http://www.headstartinfo.org/publications> .***

- Datta, L. (1979). "Another spring and other hopes: Some findings from nation evaluation of project head start". In E. Zigler, & J. Valentine (Eds). *Project head start: A legacy of the war on poverty* (pp. 405-432). New York: Free Press.
- Epstein, A.S. (1999). "Pathways to quality in head start, public school, and private nonprofit early childhood programs". *Journal of Research in Childhood Education*, 13(2), 101-119.
- Fight crime: Invest in kids. (2004). "Quality pre-kindergarten: Key to crime prevention and school success". Available at <http://www.fightcrime.org>.
- Hale,B., Seitz, V., & Zigler, E. (1990). "Health services and head start: A forgotten formula". *Journal of Applied Developmental Psychology*, 11, 447-458.
- Head start accountability. (2005). *National Head Start Association*. Alexandria, VA, USA.
- Head start basics. (2005). *National Head Start Association*. Alexandria, VA, USA.
- Head start parental involvement. (2005). *National Head Start Association*. Alexandria, VA, USA.
- Head start program facts sheet. (2005). "National Head Start Association". Available at <http://www.acf.hhs.gov/programs/hsb/research/2005.htm>
- Head start program performance standards. (2005). *National Head Start Association*. Alexandria, VA, USA.
- Head start teacher qualifications. (2005). *National Head Start Association*. Alexandria, VA, USA.

- Heinsman, D.T., & Shadish, W.R. (1996). "Assignment methods in experimentation: When do nonrandomized experiments approximate answers from randomized experiments?" *Psychological Methods*, 1(2), 154-169.
- Jensen, M.A. (2001). "Self-concept and its relation to age, family structure, and gender in head start children". *The Journal of Psychology*, 113, 89-94.
- Kresh, E. (2002). "Bringing the best minds to the table: Head start university partnership". Head Start Bulletin, issue no. 74. US Department of Health and Human Service, USA. *Available at <http://www.headstartinfo.org/publications>*.
- Lopez, M. (2002). "Evaluating head start effectiveness: The head start impact study". Head Start Bulletin, issue no. 74. US Department of Health and Human Service, USA. *Available at <http://www.headstartinfo.org/publications>*.
- Mantzicopoulos, P. (2003) "Flunking kindergarten after head start: An inquiry into the contribution of contextual and individual variables". *Journal of Educational Psychology*, 95(2), 268-278.
- Mantzicopoulos, P., & Neuharth-Pritchett, S. (2003). "Development and validation of a measure to assess head start children's appraisals of teacher support". *Journal of School Psychology*, 41, 431-451.
- McClelland, D. C. (1963) "Motivational patterns in Southeast Asia with special reference to the Chinese case". *Journal of Social Issues*, 19(1), 6-19.
- McWayne, C.M., Fantuzzo, J.W., & McDermont, P.A. (2004). "Preschool competency in context: An investigation of the unique contribution of child competencies to early academic success". *Developmental Psychology*, 40(4), 633-645.

- Nation, M., et. al. (2003) "What works in prevention : Principles of effective prevention programs". *American Psychologist*, 58(6/7), 449-456.
- Nord, C.W., Brimhall, D., & West, J. (1997). *Father's involvement in their children's schools*. Washington, D.C.: US. Department of Education, National Center for Education Statistics.
- Parker, F., Piotrkowski, C., & Peay, L. (1987). "Head start as a social support for mothers: The psychological benefits of involvement". *American Journal of Orthopsychiatry*, 57(2), 220-233.
- Piaget, J. (1983) "Piaget's theory" in P. Mussen (ed.) *Handbook of child psychology*. (Vol.1) New York : John Wiley & Sons, Inc. pp.103-128.
- Ramey, S.L. (1999). "Head start and preschool education". *American Psychologist*, 54(5), 344-346.
- Rhine, W.R. (1983). "The role of psychologists in the National Follow Through Project". *American Psychologist*, 38(3), 288-297.
- Ripple, C.H., Gilliam, W.S., Chanana, N., & Zigler, E. (1999). "Will fifty cooks spoil the broth?: The debate over entrusting head start to the states". *American Psychologist*, 54(5), 327-343.
- Rosenthal, R., & Rosnow, R. (1991). *Essentials of behavioral research: Methods and data analysis* (2nd Ed.). New York, NY: McGraw-Hill.
- Ryan, A. (1974). *A report on longitudinal evaluations for preschool programs* (Vol. 1): Longitudinal evaluation. Washington, D.C.: Department of Health, Education and Welfare.

- Singh, D.K. (2003). "Families of head start children: A research connection". *Journal of Instructional Psychology*, 30(1), 77-83
- Shokraii, N.H., & Fagan, P.F. (1998). "After 33 years and \$30 billion, time to find out if head start produces results. Research Education". *Available at* <http://www.heritage.org/Research/Education/BG1202.cfm>
- Tarullo, L.B., Ziill, N., Hubble-McKey, R., Resnick, G., et al. (2002). "A national picture of head start: The faces study". Head Start Bulletin, Issue no. 74. US Department of Health and Human Service, USA. *Available at* <http://www.headstartinfo.org/publications>.
- Turbiville, V.P., & Marquis, J.G. (2001). "Father participation in early education programs". *Topics in Early Childhood Special Education*, 21(4), 223-231.
- US Department of Health and Human Service. (2004). "Building block 2: First thoughts on getting fathers involvement in head start". In *Building blocks for father involvement*. Washington D.C., Head Start Bureau, Administration on Children Youth and Families.
- Weissberg, R., et. al. (2003) "Prevention that works for children and youth : An introduction". *American Psychologist*, 58(6/7), 425-432.
- Yoshikawa, H. (1994). "Prevention as cumulative protection: Effects of early family support aand education on chronic delinquency and its risks". *Psychological Bulletin*, 115(1), 28-54.
- Zigler, E., & Muenchow, S. (1992). *Head start: The inside story of America's most successful educational experiment*. New York: Basic Books.
- Zigler, E., & Valentine, J. (Eds.) (1979). *Project head start: A legacy of the war on poverty*. New York: Free Press.

- Zigler, E.F., & Styfco, S.J. (1999). "Head start and early childhood intervention: The changing course of social science and social policy". In Zigler, E.F., et al. (Eds). *Children, Families, and Government* (pp., 132-155). UK: Cambridge University Press.
- Zigler, E., & Styfco, S.J. (2004). "Moving head start to states: One experiment too many". *Applied Developmental Science*, 8(1), 51-55.
-